

Eesti Loomaarstlik Ringvaade

2

2002

ISSN 1024-2600

Eesti Loomaarstlik Ringvaade

E E S T I L O O M A A R S T I D E Ü H I N G U A J A K I R I

THE ESTONIAN VETERINARY REVIEW • ESTNISCHE TIERÄRZTLICHE RUNDSCHAU • REVUE VÉTÉRINAIRE ESTONIENNE

Sisukord

Teooria ja praktika

- Ultraheliuuringu käigus mõõdetavate lineaarmõõtmete
usaldusväärsus — *Paul F. Mõtsküla* 2
- Koera ninalest — kas teenimatult tähelepanuta jäänud parasiit? — *Janne Orro* 8

Ravimid ja meetodid

- Igihaljas P.G. 600* — *Jan Baars, Annette Bonde Larsen, Marc Martens* 9

Varia

- Koduarvuti — kuidas valida kümnete valikute seast just see õige — *Mart Sepp* 11

Eesti Loomaarstide Ühingu

- ELÜ üldkoosolek 14
- ELÜ juhatuse laiendatud koosolek 21

Info

- Konverents-näitus "Veterinaarmeditsiin 2002" eelinformatsioon* 22
- Eläinlääkärpäivät 2002 23
- The Swedish Veterinary Meeting 2002* 25

Kroonika

- Põhja- ja Baltimaade loomaarstide ühingute presidentide koosolek 26
- FVE peaassamblee Belfastis 28
- Dimela 10. sünnipäev 30
- Suvepäevad Põlvamaal 32
- Väikeloomade infektsioonhaiguste alane koostöö Pärnus 34

In memoriam

- Arvid Kaarma 35

Konverents-näitus "Veterinaarmeditsiin 2002"

- Esialgne ajakava 36

Eesti Loomaarstide Ühing

Kreutzwaldi 62
51014 Tartu
Tel/faks: 07 422 582
e-post: ely@eau.ee
www.eau.ee/~ely/
Reg. nr. 80077287
Kontor avatud E-R 9-16

President

Paul F. Mõtsküla

Pangaarved

1120072962 Hansapank
10102001501001 Eesti Ühispank

«ELR» toimetuse

Peatoimetaja:

Arvo Soomets
Tel 051 38 001

Toimetajad:

Jaagup Alaots, Arvo Viltrop,
Evald Reintam

Toimetuse sekretär

Ingrid Veske

Reklaam ja kuulutused

Tel./faks 07 422 582

Küljendus ja kaane kujundus

Tiit Lepp
e-post: lepp@kodu.ee

Trükk

AS Stilet, Tartu

Kaanefoto:

Tiit Lepp

Tellimusi vormistab ELÜ, tel 07 422 582

Ultraheliuuringu käigus mõõdetavate lineaarmõõtmete usaldusväärsus

Paul F. Mõtsküla

Abstract

Ultrasonography has become an important diagnostic tool in veterinary medicine, but its use has many limitations due to possible misinterpretations, various artifacts and use of improper scanning techniques and imaging planes. The aim of this study was to assess the importance of these limitations to the use of ultrasonographically measured distances between the abdominal structures. In this study ultrasonographic and linear measurements of the kidneys of seven dogs of different breeds and sizes were compared. Kidneys were used for assessment due to their even shape, little or no variation in size in association with anesthetics and slight difference in the position of the left and the right kidney. Thereby we were able to evaluate all the factors that possibly influenced with the measurements. The results showed that ultrasonography could not be used for exact measurements, but is good to achieve a rough estimate of the linear measurements of intraabdominal structures.

Keywords: Ultrasonography, abdominal, ultrasound, measurements, kidney, small animal, dog.

Sissejuhatus

Ultraheliuuring on leidnud üha ulatuslikumat rakendamist mitmesuguste väga erinevate haiguste diagnostikas. Nimetatud uuringumeetod on harva sobiv täiesti iseseisva ja ainukese vahendina, näidustus ultraheli kasutamiseks saadakse

peamiselt teiste uuringute käigus leitud anomaaliate alusel.

Arvestada tuleb ka sellega, et selle uuringu juures esineb väärinterpretatsiooni märkimisväärselt rohkem kui enamiku teiste kujutava diagnostika meetodite rakendamisel (Mõtsküla, 2001). Selliste interpretatsioonivigade esinemine seonduv peamiselt artefaktidega ning uuringu käigus kolmemõõtmeliste objektide kujutamisel ebatäpsete projektsioonide kasutamisega (Kull, Nummert, 1996).

Selle vea ulatuse väljaselgitamiseks on järgnevalt võrdlevalt hinnatud ultrahelikujutise lineaarmõõtmeid ja samade anatoomiliste struktuuride tegelikke mõõtmeid.

Varasemate selleteemaliste uuringute käigus on saadud vastukäivaid tulemusi seoses erinevustega uuringute ülesehituses kui ka uuritavate struktuuride ning loomarühmade valikus.

Maksa mõõtmete hindamiseks tehtud uuringud on andnud vastukäivaid tulemusi, olgugi et uuringutes võrreldi ühesuguseid mõõtmeid — piki- ja ristisuunalist mõõdet maksa ventraalservast kraniodorsaalse diafragmapiirini (Godshalk, et al, 1988; Barr, 1992). Selline erinevus küllaltki sarnase ülesehitusega uuringute korral võib seonduva nii kasutatud aparatuuri erinevustega, variatsiooniga loomade suuruses kui ka asjaoluga, et suurematel sügava rinnakorviga koertel on maks terves ulatuses raskesti kujutatav. Partington ja Biller (1996) leiavad siiski, et ultraheliuuringu

abil on võimalik subjektiivselt hinnata maksa suurust.

Põrna mõõtmed varieeruvad oluliselt, kuna need sõltuvad organi täituvusest verrega ning lisaks varieerub ka põrna asend kõhuõõnes (Dyce, 1987). Humaanmeditsiinis on välja töötatud meetodid, mille alusel hinnatakse põrna kvantitatiivseid mõõtmeid, kuid need on veterinaarses tavapraktikas kasutamiseks liiga kohmakad (Kolga, 1979; Kardel et al, 1995). Seega saab ultraheli kasutada põrna suuruse hindamiseks peamiselt subjektiivselt (Lamb, 1990).

Neerude kujutamine on ultraheliuuringu käigus lihtne, kuid neerude mõõtmed varieeruvad erineva suurusega koertel olulisel määral ning varasemad uuringud ei ole kinnitanud piisavat korrelatsiooni koera suuruse ning neerude lineaarmõõtmete vahel (Nyland et al, 1989; Barr, 1990; Barr et al, 1990; Felkai et al, 1992). Nende uuringute korral on püütud leida seost kas neeru lineaarse ultrahelimõõtmete või neeru mahu ning koera suuruse vahel.

Käesolevas uuringus on statistiliselt hinnatud ühte tüüpi anduri kasutamisel neerude ultraheliuuringu käigus mõõdetavate lineaarmõõtmete suhet neerude tegelikesse lineaarmõõtmetesse. Kontrolli eesmärgiks oli välja selgitada, kas ultraheliuuringu käigus mõõdetavad suurused on usaldatavad samade anatoomiliste struktuuride tegelike mõõtmete kajastamisel.

Võtmesõnad: Ultraheli, kõhuõõs, neer, väikeloomad, koer

Materjal ja meetodid

Katse ülesehitus

Katseks kasutati Tiina Toometi Kliiniku ruume ning tehnilisi vahendeid. Katses kasutatud loomad eutaneeriti peale ultraheliuuringu sooritamist. Ühtegi looma ei hukatud otseselt katse läbiviimise eesmärgil.

Loomad

Katse läbiviimiseks valiti erineva suurusega loomad kaaluvahemikus 2,7...55 kg. Vanus ja sugu ei olnud katseloomade valiku juures kriteeriumiks, esindatud oli mõlemast soost ja erinevas vanuses loomi. Uuringust arvati välja üks loom, kellel oli ühe neeru juures täheldatav makroskoopiline muutus, mis muutis neeru kuju ebaühtlaseks. Ühtekokku kaasati katsesse seitse koera, kellelt saadud andmeid ka statistiliselt hinnati (vt tabel 1).

Aparatuur

Uurimistööks kasutati ultraheliaparaati Aloka Sect. Scan SSD-710 (vt joonis 1), millele oli ühendatud 5,0 MHz sagedusega mehaaniline sektorandur. Nimetatud aparaat võimaldas seisata kujutist (*Freeze*) ning seisatud kujutisel määrata kahe mõõdetava sirge algus- ja lõpppunktid, mille vaheline kaugus sentimeetrites täpsusega 1/10 cm kujutati ekraanil.

Aparatuuri häälestused (väljundvõimsus, peegeldunud kajade võimendusega seotud kontrollid, üldine vaatevälja ulatus, anduri pöör-

Tabel 1. Uuringusse kaasatud koerad.

Jrk. nr	Tõug	Sugu (M/F)	Sünniaasta	Kaal (kg)
1	Segavereline	M	2001	16,7
2	Dogiristand	M	1995	42
3	Kaukaasia l/k	F	1994	55
4	Am. kokkerspanjel	F	1991	17
5	Kääbuspuudel	M	1989	2,7
6	Verekoer	F	2001	32
7	Bokser	M	1992	41

Joonis 1. Ultraheliaparaat Aloka Sect. Scan SSD-710.

lemissagedus) hoiti kõikide uuringute jooksul võimalikult ühesugustena, vajadusel muudeti ainult tagasipeegeldunud kaja võimendamisega seonduvaid kontrollereid, tagamaks optimaalse kujutise teket.

Lineaarmõõtmete mõõtmiseks

kasutati nihkkaliibrit ja joonlauda mõõtetäpsusega 1/10 cm. Nihkkaliibri abil mõõdeti neerude välismõõtmed, et oleks välistatud mõõtmisvigade teke seoses neeru kihnu avamisega.

MAGNUM
VETERINAARIA

Pärnu mnt. 139c

11317 Tallinn

Telefon (0) 6501 901

Faks (0) 6501 996

Tellimine telefonidel:

(0) 6501 997

(0) 6501 998

vet@magnum.ee

Tasuta tellimisnumber 0 800 5000

MAGNUM
VETERINAARIA

Uuringutehnika

Uuringud viidi läbi ühesugust uuringujärjekorda kasutades. Esmalt katsealused koerad aneste-seeriti, kasutades selleks intramus-kulaarselt või intravenoosselt medetomidiini (Domitor, Orion) kombinatsioonis butorfanooliga (Torbugesic, Fort Dodge) vastavalt tootja poolt soovitatud doosivahe-mikule. Seejärel asetati loomad seliliasendisse lauale, vajadusel kasutades toestamiseks U-renni (vt joonis 2).

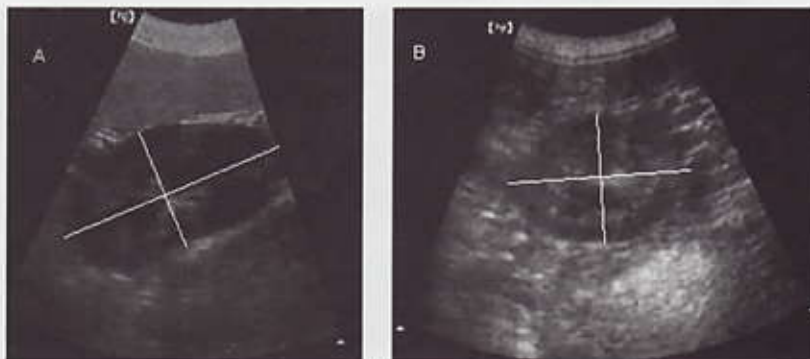
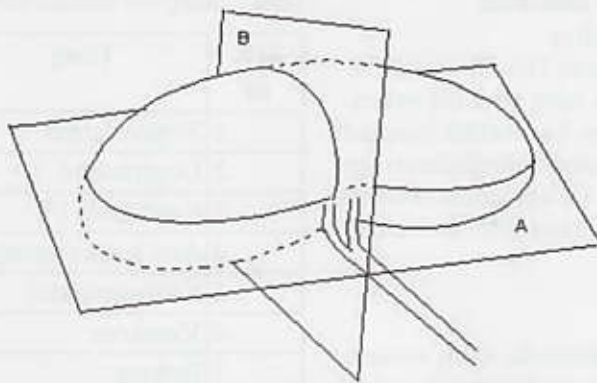
Kõhupiirkond püüti rinnaku mõõkjätkest kuni süleluuharjani ning lateraalselt kõhu lateraalseina keskosani. Pügamiseks kasutati nr 40 pügamismasina tera, et vältida kujutise häirumist karvade vahele jääva õhu mõjul. Kontakti parandamiseks anduri ning looma kehapi-nna vahel pihustati püगतud alale alkoholil baseeruvat desinfektsiooni-lahust (Kodan, Schülke & Mayr) ning ultraheligeeli (Aquasonic, Barker Laboratories).

Ühegi uuringu juures ei kasuta-tud akustilisi patju ega teisi kujuti-se optimeerimiseks mõeldud abiva-hendeid, tagamaks võimalikult ühe-suguseid uurimistingimusi erineva-te loomade uurimisel.

Neerusid uuriti mediaantasa-pinnast lateraalselt nii, et peamise helikiire telg asus sagitaaltasapinnal ning vasaku neeru uurimisel ka perpendikulaarselt lauaga, parema neeru uurimisel aga neeru asuko-

Joonis 2. Uuringutehnika. Uuritav koer on asetatud selili pehmesse U-renni, kõhu ventraalosa on püगतud rinnaku mõõkjätkest kuni süleluuharjani.

Joonis 3. Neeru uurimise tasapinnad. Neerusid uuriti sagitaal- (A) ja ristilõikes (B) ning mõlemas lõikes mõõdeti kujutise kahel teljel mõõtmised kihnust kihnuni ning koore-säsi piirist koore-säsi piirini.

ha erinevuse tõttu veidi kranio-dorsaalselt kaldes.

Esmalt hinnati neerude sise-struktuuri homogeensust terves ula-tuses nii piki- kui ka ristilõikes, vä-listamaks võimalike anomaaliat esinemist. Seejärel leiti esmalt vasa-ku neeru sagitaallõikes visuaalselt kõige suuremate mõõtmega kujuti-s ning sooritati mõõtmised nii, nagu allpool on kirjeldatud. Edasi mõõdeti vasaku neeru transversaal-lõike maksimaalsed mõõdud ning parema neeru vastavad mõõtmised.

Igast eelnimetatud kujutisest mõõdeti 4 mõõdet — neeru kujuti-se pikema telje ja lühema telje kih-nude vaheline ning säsi ja koore pii-ride vaheline lineaarmõõde. Sedasi leiti ühe neeru kohta kaheksa mõõ-det (vt joonis 3).

Pärast ultrahelimoõtmete fiksee-rimist loomad hukati kasutades sel-leks pentobarbitaali (Narkodorm, Alvetra GmbH) ning lahangu-l eemaldati neerud. Neerud vabasta-ti ümbritsevast rasvkoest ning enne sisselõigete tegemist mõõdeti väli-sed mõõtmised (pikkus, laius, kõr-

gus) nihkkaliibri abil. Nende mõõt-mete alusel asetati peale sisselõigete tegemist neeru pooled tasasele klaaspinnale nii, et kihnude vaheli-sed mõõtmised vastaksid neeru väli-mistele mõõtmetele enne neerukih-nu avamist ja seega oleks välistatud mõõtmisvea teke.

Esimene sisselõige tehti vasaku neeru pikitelje suunaliselt, jagades neeru lateraalseks ja mediaalseks pooleks, mille järel mõõdeti vahe-maad samade struktuuride vahel, mille vahekaugusi oli mõõdetud ult-raheliuuringu käigus. Ristisuunalise sisselõike tegemiseks fikseeriti poo-led ning tehti uus sisselõige neeru ristitelje suunaliselt ja sooritati mõõt-mised sarnaselt eelpool kirjeldatuga. Sama mõõtmistehnikat korrati pare-ma neeruga. Teostatud mõõtmised reg-istreeriti tabelis (vt tabel 2).

Analüüs

Saadud tulemusi hinnati statistiliselt t-testi abil paariviisiliselt ning kõi-kide mõõtmiste tulemusi regres-sioonanalüüsi abil. Mõõtmistule-muste erinevuse olulisuse tõenäoli-

Tabel 2. Mõõtmistulemused. Tabelis on ära toodud kõigi katses osalenud koerte neerude ultraheli- (UH) ja lineaarmõõtmed (Lin).

Koer	Mõõtmed (cm)															
	Vasak															
	Sagitaal								Risti							
	Pikk				Lühike				Pikk				Lühike			
	Neer		Säsi		Neer		Säsi		Neer		Säsi		Neer		Säsi	
	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin
1	6,8	7,8	4,6	6,1	3,4	4,5	1,9	3,2	3,8	4,0	2,5	2,7	2,7	2,8	1,4	1,6
2	7,6	8,0	5,3	6,0	4,3	4,8	2,5	2,8	4,2	4,4	2,5	2,7	4,7	4,0	2,9	2,4
3	7,9	8,9	5,6	7,0	4,5	4,5	2,5	2,9	4,9	4,0	2,7	2,7	4,7	4,2	2,9	2,7
4	4,3	5,0	2,5	3,7	2,7	3,2	1,3	1,8	3,6	3,0	1,9	1,8	2,5	2,5	1,4	1,2
5	3,8	4,1	2,3	2,8	1,8	2,6	0,8	1,3	2,4	2,3	1,2	1,0	2,1	1,9	1,1	0,9
6	7,2	8,1	5,8	6,4	3,6	4,1	2,2	2,5	4,0	4,2	2,5	2,6	3,0	3,1	1,4	1,3
7	7,0	7,8	5,1	5,7	3,6	4,6	1,9	2,5	3,9	4,4	2,1	2,6	3,7	4,0	2,0	2,4
Koer	Parem															
	Sagitt								Risti							
	Pikk				Lühike				Pikk				Lühike			
	Neer		Säsi		Neer		Säsi		Neer		Säsi		Neer		Säsi	
	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin	UH	Lin
	1	6,9	8,0	4,9	6,7	2,9	4,5	1,6	3,1	4,6	3,5	2,8	2,1	3,5	3,0	1,6
2	7,2	7,8	5,3	6,0	4,3	4,5	2,6	2,8	4,8	4,8	2,9	2,4	3,9	4,0	2,6	2,3
3	7,0	8,9	4,7	6,8	5,1	4,9	3,1	3,2	5,1	4,2	3,1	3,1	4,7	3,9	2,9	2,4
4	5,0	5,3	3,1	4,1	2,1	3,1	1,0	1,8	2,4	2,7	1,5	1,4	2,0	2,1	0,9	1,1
5	3,5	4,0	2,6	2,8	1,7	2,4	0,6	1,2	2,1	2,4	0,9	1,4	2,0	2,0	0,8	0,8
6	7,2	8,1	5,8	6,2	4,8	4,7	2,6	3,1	4,5	4,4	2,5	2,3	3,3	3,1	1,3	1,6
7	7,1	7,8	5,1	6,3	3,3	3,9	1,8	2,6	4,0	4,2	2,3	2,7	3,3	3,8	2,0	2,2

sust hinnati ka erineva massi ja suurusga katsealuste vahel.

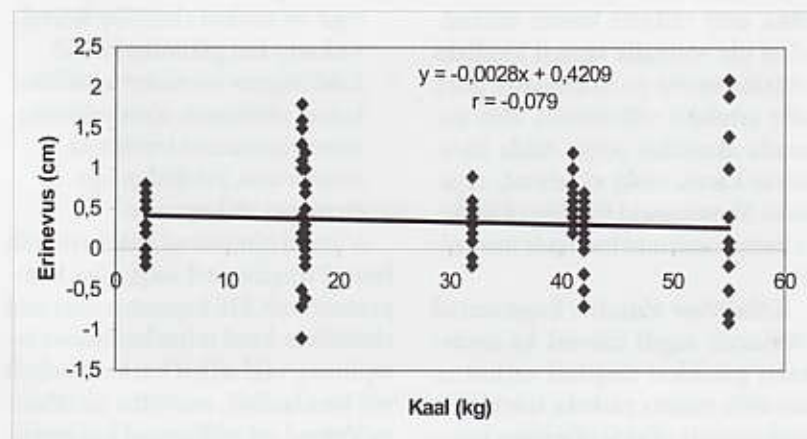
Tulemused

Katseandmete analüüsil saadi järgmised tulemused

1. Mõõtmiste tulemused fikseeriti tabelis ultrahelimõõtmete ja tegelike lineaarmõõtmete paaridena ning omavahel võrreldi erinevate koerte uurimisel saadud analoogseid mõõtmeid. Selgus, et usaldusväärased tulemused ($p > 0,05$)

saadi mõlema neeru ristilõigete kõikide mõõtmete ning parema neeru sagitaallõike lühema telje kihnude vahelise mõõtme korral (vt tabel 3).

2. Kõigi mõõtmiste tulemuste hindamisel selgus, et ultraheliuuringu käigus saadavad tulemused erinevad tegelikest lineaarsetest mõõtmiste tulemustest oluliselt ($p < 0,05$)
3. Hinnates mõõtmistulemusi erinevates koerte kehakaaluvahemikes (0-15 kg, 15-30 kg,

Joonis 4. Mõõtmistulemuste erinevus erinevates kehakaalurühmades.

30- kg) ei olnud võimalik leida statistiliselt olulist seost koera kehamassi ja mõõtmistulemuste erinevuse vahel ($p < 0,05$), kuid oli siiski täheldatav statistiliselt väheoluline tendents koera kehamassi suurenemise korral mõõtmistulemuste erinevuse vähenemisele ($r = -0,079$) (vt joonis 4).

Diskussioon

Käesoleva uuringu eesmärgiks ei olnud võrrelda erineva suurusega loomade neerude suurust ega suuruse suhet nende kehamassi, vaid hinnata artefaktide ja uuringu tehnilise sooritamise mõju kujutise tekkimisele ning usaldusväärsusele. Detailsemalt oli selle uuringu eesmärgiks välja selgitada ultrahelikujutise objektiivsuse ühte aspekti, nimelt uuringu käigus mõõdetavate lineaarsete mõõtmete vastavust tegelikele.

Uuritavaks struktuuriks olid valitud neerud järgmistel põhjustel:

- neerude kuju on ühtlane, mis võimaldab usutava täpsusega määrata nende suurimaid mõõtmeid
- neerude mõõtmed ei muutu pärast looma surma ega ole mõjutatavad ka anesteesiast või teistest uuringuga seonduvatest teguritest
- parem ja vasak neer paiknevad kõhuõõnes erinevalt, mistõttu ultrahelikujutis tekitatakse teatud määral erinevas asendis.

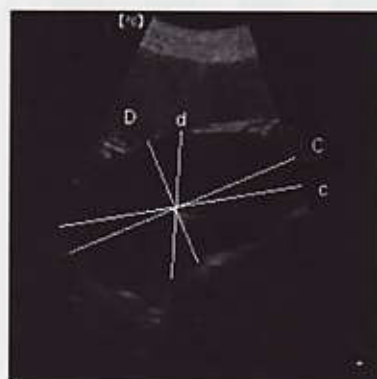
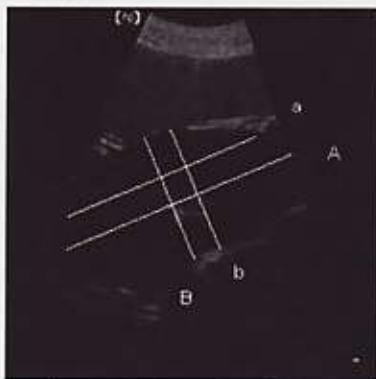
Nende tingimuste alusel võime hinnata, millised artefaktid ja uuringutehnikaga seonduvad tegurid mõjutavad kõige rohkem uuringu tulemust ning mida oleks võimalik ette võtta nende mõjude minimeerimiseks.

Tulemuste alusel on võimalik otsustada, et ultraheli abil mõõdetavad lineaarmõõtmed on usutavad vaid juhul, kui on täidetud mitmesugused kitsendavad tingimused ning uuring on sooritatud tehniliselt korrektselt.

Olulisem kitsendus ultrahelimõõtmete kasutamisel on seotud asjaoluga, et uuringu käigus ei ole võimalik olla veendunud, et me ku-

Tabel 3. Ultraheliuuringul saadud mõõtmistulemuste usaldatavus.

		Vasak neer							
		sagitaallõige				ristilõige			
		pikk		lühike		pikk		lühike	
		kõhn	säsi	kõhn	säsi	kõhn	säsi	kõhn	säsi
p		0,0005	0,0011	0,0043	0,0053	0,7197	0,2956	0,3802	0,4738
		Parem neer							
		sagitaallõige				ristilõige			
		pikk		lühike		pikk		lühike	
		kõhn	säsi	kõhn	säsi	kõhn	säsi	kõhn	säsi
p		0,0052	0,0072	0,0651	0,0106	0,4283	0,6228	0,5081	0,7436
		- statistiliselt mitteusaldatavad							
		- statistiliselt usaldatavad							

Joonis 5. Potentsiaalsed vead seoses peamise helikiire vale suunaga või ebaõige kujutise tasapinnaga. Suurtähtedega (A, B, C, D) on märgitud soovitud peamise helikiire suund, väikeste tähtedega (a, b, c, d) tegelik (väär) suund. a < A; b » B; c < C; d > D.

jutame uuritavat struktuuri soovitud tasapinnas, mistõttu võib tekkida mõõtmisviga. Seoses sellega on saadavad ultrahelimoõtmised neerude uurimisel enamasti väiksemad kui vastavad tegelikud lineaarmõõtmised, kuna neerude pikema lõike hindamisel on kõik kaldlõiked ning mediaanlõikega paralleelsete sagitaallõigete mõõtmised väiksemad kui mediaanlõike vastavad mõõtmised. Ristilõikel uurimisel võime samal põhjusel saada ka tegelikust suuremaid mõõtmiseid, kuna alati ei ole võimalik olla täiesti kindel, kas tegu on ristilõikega või veidi mõnelte suhtes kaldus olevaga (vt joonis 5). Kui oleks tegu ümmarguse struktuuriga, siis eelmainitud kitsendus põhjustaks erinevust ultraheli- ja tegelike mõõtmete vahel ainult juhul, kui kujutame uuritavat struktuuri nii, et peamine helikiir ei läbi struktuuri keskpunkti.

Parema neeru kujutamise juures lisandub veel asjaolu, et parem neer asetseb vasakust kraniaalsemalt,

ulatudes sageli osaliselt roidekaare alla. Seetõttu kujutatakse teda kõhu ventraalosas uurimisel kaldasendis, mis muudab veelgi tõenäosemaks ebaõigest kujutise tasapinna valikust tingitud vea.

Mõõtmete erinevust võivad põhjustada ka mitmed artefaktid.

Sektoranduri kasutamisel põhjustab kõige enam häiret andurite lähedal paiknevate struktuuride kujutamisel lähivälja artefakt, mistõttu, eriti väikeste koerte uurimisel, ei ole võimalik täpselt kindlaks määrata neeru proksimaalset piiri. Selle artefakti vältimiseks võib kasutada akustilist patja, mida käesolevas katses siiski ei tehtud, tagamaks ühesuguseid tingimusi kõikide katses osalenud loomade uurimisel.

Kõhuõõne elundite kujutamisel põhjustab sageli häireid ka seedetrakti gaasidest tingitud varjustus, mis võib muuta raskeks uuritavate struktuuride piiride üheaegse kujutamise. Selle artefakti mõju vähen-

damiseks tuleb patsient uuringuks õigesti ette valmistada ning sooritada uuring tehniliselt korrektselt (Mõtsküla, 2001).

Heli levikukiiruste erinevustest tingitud artefakt üldjuhul ei mõjuta neerude uuringut, kuna kudedes, mis asetsevad neerudest proksimaalselt, levib heli praktiliselt ühesuguse kiirusega, ilma et helikiire teele jääks oluliselt erinevat heli levikukiirust põhjustavaid kudesid. Teoreetiline võimalus selle artefakti tekkeks võib olla seoses põrna suurenemisega, kui suurenenud põrn asetseb osaliselt uuritava neeru ja anduri vahel

Kuna statistiliselt usutatavad tulemused saadi peamiselt mõlema neeru ristilõike uurimisel ning, nagu järeldub eelnevast arutelist, ei põhjustanud helikiire ja patsiendi vastastikusel mõjul tekkivad artefaktid olulisi mõõtmisvigu, siis võime järeldada, et kõige olulisem tegur objektiivsete ultrahelimoõtmete saamiseks on korrektsete uuringutasapindade kasutamine.

Ristilõike kujutamise eeliseks on käesolevas kontekstis järgmised asjaolud:

- ristilõikes on keskmisest tasapinnast erinevate, kuid sellega paralleelselt (kaudaalselt või kraniaalselt) asetsevate tasapindade mõõtmised suuremas ulatuses muutumatud kui analoogsed mõõtmised neerude mediaantasapinna ja sellega paralleelsete sagitaaltasapindade korral
- kaldlõigetel uurimisel tekkinud viga on samuti ristilõike korral väiksem kui pikilõike korral
- kaldlõigetel uurimine ristilõike korral põhjustab ultrahelimoõtmete kujutamist tegelikust suuremana, pikilõikes aga enamasti väiksemana.

Viimati nimetatud asjaolu toimib teatud tingimustel isegi viga kompenseerivalt. Kui kujutame neerusid ristilõikes, kuid mitte keskmises tasapinnas, vaid sellest kas kraniaalselt või kaudaalselt, mistõttu ultrahelimoõtmised on väiksemad kui tegelikud mõõtmised, siis kergelt kalluta-

tud tasapinnas kujutamisel ultrahe-
limõõtmised suurenevad ja seega
kompenseerivad viga.

Pikilõikes uurimise juures oli
mõõtmisviga osaliselt seotud ka as-
jaoluga, et kujutades neerusid ülal-
toodud tehnika järgi ei ole uurin-
gul kujutatav sagitaallõige tegelik-
kuses neeru mediaanlõige, vaid nee-
rude anatoomilisest asendist tingi-
tuna neeru mediaanlõike suhtes tea-
tud määral kaldus.

Neerude pikilõikes kujutamisel
oli käesoleva uuringu tulemusel eri-
nevus ultraheli- ja tegelike mõõtme-
te vahel statistiliselt oluline. Ainult
parema neeru kujutise lühikese tel-
je mõõtmised kiinnust kiinnuni vasta-
sid tegelikele mõõtmetele, kuid olu-
lisuse tõenäosus ($p=0,065$) oli mär-
kimisväärselt väiksem kui neerude
ristilõikes kujutamisel ($p_{\min}=0,296$;
 $p_{\max}=0,744$).

Järeldused

- Ultraheliuuringuga mõõdetava
kõhuõõnestruktuuride
mõõtmised ei ole piisava usaldus-
väärsusega kasutatavad samade
struktuuride tegelike lineaar-
mõõtmete hindamiseks.
- Peamiselt põhjustab mõõtmis-
vigu ebatäpsete uuringutasa-
pindade ja -suundade kasuta-
mine.
- Helikiire ja patsiendi vastasti-
kusel mõjul tekkivad artefaktid
ei mõjuta oluliselt neerude
mõõtmete hindamist.
- Peamised helikiire ja patsiendi
vastastikusel mõjul tekkivad
artefaktid, mis raskendavad
ultraheli abil koerte neerude
kujutamist, on seedekulgla
gaasidest põhjustatud varjustus
ning sektoranduri kasutamisel
väikeste koerte uurimisel
lähivälja artefakt.
- Eelmainitud kitsendustega
arvestamisel on siiski võimalik
ligilähedaselt hinnata neerude
tegelikku suurust ka ultraheli
abil.

Summary

*Ultrasonography has become a
valuable diagnostic tool over the past*

*decades. It's rarely used as a primary
diagnostic tool, the indication for the
ultrasonographic imaging is usually
acquired by other diagnostic
modalities.*

*Ultrasonography has many
limitations due to various artifacts
and improper scanning techniques
and imaging planes.*

*The goal for this research was to
assess the effect of these limitations to
the use of ultrasonographically
measured distances between the
abdominal structures.*

*Data were collected from seven dogs
of various breeds, ages and sexes that
were euthanised for various reasons
(Table 1). First after proper preparation
and positioning (Fig. 2), both kidneys
of all dogs were scanned to identify
possible macroscopic changes. One dog
was excluded because of such change
in kidney shape.*

*The kidneys were scanned in both
sagittal and transverse plane by using
Aloka Sect Scan SSD 710 (Fig. 1) and
from each plane four measurements
were acquired — on both long and
short axis from renal capsule to renal
capsule and from cortico-medullary
border to cortico-medullary border
(Fig. 3). In this fashion a total of 16
ultrasonic measurements were
acquired from each dog. During
autopsy the same distances were
measured. All the measurements were
registered in table (Table 2).*

*The ultrasonic and linear
measurements were compared for
each measurement separately, for all
the measurements and in three
weight groups of dogs (0-15 kg, 15-
30 kg, 30- kg).*

*Following was noted on analyzing
the data:*

- *the ultrasonic measurements
were reliable in transverse
scanning and between the
capsules on the short axis of
sagittal scan of the right kidney
(Table 3)*
- *when comparing all of the data
the difference between ultrasonic
and linear kidney measurements
was significant ($p<0.05$)*
- *when comparing data from
different weight groups of dogs,*

*there was no significant change
in the amplitude of measurement
error. There was still noted slight
reduction in measurement error
in groups of larger dogs (Fig. 4).
The following conclusions were
made:*

- *ultrasonographically acquired
measurements are not fully
reliable*
- *main causes of measuring errors
are improper scanning planes
and directions used (Fig. 5)*
- *artefacts arising from
soundbeam-patient interaction
do not interfere significantly with
measurements*
- *main soundbeam-patient
interaction artefacts that
interfere with imaging of the
kidneys in the dog are shadowing
from intestinal gas and near-field
artefact in use of sector scanners
in small dogs*
- *ultrasonography can give rough
estimate of the kidney size if
these factors are taken in count.*

Kirjandus

1. Barr, F. J. Evaluation of ultrasound
as a method of assessing renal size
in the dog. - *J Small Anim Pract*
1990; 31:174-179.
2. Barr, F. J. Ultrasonographic
assessment of liver size in the
dog. - *J Small Anim Pract* 1992;
33: 359-364.
3. Barr, F. J., Holt, P. E., Gibbs, C.
Ultrasonographic measurement of
normal renal parameters. - *J Small
Anim Pract* 1990; 31:180-184.
4. Dyce, K. M. Textbook of
veterinary anatomy.
W. B. Saunders, 1987. 820 lk.
5. Felkai, C. S., Voros, K., Vrabely, T.,
et al. Ultrasonographic determi-
nation of renal volume in the dog. -
Vet Radiol Ultrasound
1992;33:292-296.
6. Godshalk, C. P., Badertcher, R. R.,
Rippy, M. K., et al. Quantitative
ultrasonic assessment of liver size
in the dog. - *Vet Radiol* 1988;
29:162-167
7. Kardel, T., Holm, H. H.,
Rasmussen, S. N., Mortensen, T.
Ultrasonic determination of liver

- and spleen volume.- *Scand J Clin Invest* 1971; 27:123-128, nagu viidatud Nyland, T. G., Mattoon, J. S. *Veterinary Diagnostic Ultrasound*. W. B. Saunders company, 1995; 357 lk.
8. Kolga, T. Correlation between cross-sectional area of the spleen by ultrasonographic tomography and actual volume of the removed spleen.- *J Clin Ultrasound* 1979; 7:119-120.
 9. Kull, I., Nummert, A. Ultraheli-diagnoos ning selle võimalik rakendamine veterinaarias.- Teadustööde kogumik Professor Johannes Kaarde 100. Tartu, 1996; 107-111.
 10. Lamb, C. R. Abdominal ultrasonography in small animals: examination of the liver, spleen and pancreas.- *J Small Anim Pract*, 1990; 31: 5-14.
 11. Mõtsküla, P. F. Ultraheliuurin-gu käigus tekkivad artefaktid.- *Eesti Loomaarstlik Ringvaade* 2001; 3-4: 107-114.
 12. Nyland, T. G., Kantrovitz, B. M., Fisher, P. E., et al. Ultrasonic determination of kidney volume in the dog.- *Vet Radiol* 1989; 30:174-180.
 13. Partington, B. P., Biller, D. S. *Liver.- Small animal ultrasound / ed: Green, R. W., Lippincott-Raven, 1996; 105-130.*

Koera ninalest — kas teenimatult tähelepanuta jäänud parasiit?

Janne Orro

AS Dimela

Pneumonyssoides caninum on koera ninakäikudes ja kõrvalurgetes elutsev parasiit. Seda parasiitlenda kirjeldasid esmakordselt Chandler ja Ruhe 1940. aastal USA-s (1). Sellest ajast alates on *P. caninum*'it leitud paljudes riikides: peale USA mandriosa ka Havail, lisaks Austraalias, Lõuna-Aafrikas, Norras, Rootsis, Soomes, Hispaanias ja Iraanis (2). Euroopas teatasid *P. caninum*'i leiust esmakordselt Christensson ja Reh binder 1971. aastal (1).

P. caninum'i täiskasvanud emane on ovaalne helekollane lest pikkusega 1 kuni 1,5 mm ning laiussega 0,6 kuni 0,9 mm. Vastne on 0,7 mm pikkune ning jagunenud neljaks segmendiks (2). *P. caninum*'i arengutsükkel pole lõplikult välja selgitatud. Rohkem on teada sama alam perekonna teise esindaja *Pneumonyssoides simicola* (primaatide hingamisteedes parasitääriv lest) arengust. Selle lesta noorvormid — larvid, protonümfid ja nümfid ei toit. Vaid täiskasvanud *P. simicola* toitub, samas kui ühelt pe remeesorganismilt teisele liigub vaid larv. *P. caninum*'i arengujärkudest on leitud vaid valmikuid ning vast-

seid. On autoreid, kes arvavad, et *P. caninum*'il ei ole neidiseid või on nende eluiga väga lühike. Arvatavasti kulgeb kogu koera ninalesta elutsükkel koera ninakäikudes ning kõrvalurgetes. Täiskasvanud lesti leitakse mõnikord ninakäikude distaalses osas ninasõõrmetele suhteliselt lähedal — nii on lestadel kerge liikuda ühelt koeralt teisele (2). Peamiseks nakatumise teeks peetaksegi koerte otsekontakti. Kuna *P. caninum*'it on *in vitro* elusana säilitatud kuni 19 päeva jooksul, võib teoreetiliselt olla võimalik ka koerte indirekne nakatumine (1).

P. caninum'it on leitud peamiselt koera ninakäikudest ja paranasalsiinusest. Paljudel juhtudel on lestad leitud juhuslikult, sest mitte alati ei põhjusta lesta kohalolu kliiniliste tunnuste tekkimist. Ometi võib *P. caninum*'il olla oma roll mitmete tõsiste haiguste tekkimisel. Nii on koera ninalesta seostatud bronhiidi, ägeda riniidi ja ninaverejooksu, ning sinusiidi tekkimisega (1).

Koera nakatumisel *P. caninum*'iga võivad loomal tekkida mitmed erinevad kliinilised nähud. Nii on kirjeldatud rahutust, katarraalset

riniiti, aevastamist, mitmesuguseid norisevaid helisid ning pisaravoolu, samuti pea raputamist, nõrevoolu ninast ja näopiirkonna sügelust (1). Katselisel nakatamisel täheldati kliinilisi tunnuseid kolmel koeral neljast (1). Samas katses leiti kõigil neljal nakatatud koeral tonsilliit ning ühel koeral kerge põletik frontaalsiinuses. Kõigil katselisel nakatatud koertel leiti erineva raskusastmega muutusi olfaktoorses limaskestas (1). Kliiniliselt on koerte lõhnataju häirimist raske kontrollida, kuid olfaktoorse limaskesta vigastused võivad mõjutada koera võimet lõhnu tajuda ning eristada. Rootsis ja Soomes peetakse koera lõhnataju häireid harilikuks *P. caninum*'i invasiooni kliiniliseks tunnuseks.

Primaatidel on leitud, et allaneelatud *P. simicola* võib migreeruda seedetraktist tagasi hingamisteedesse. Ka koertel on leitud *P. caninum*'it maksakoest ning neeru ümbritsevast rasvkoest (1).

P. caninum'i invasiooni diagnoosimine ei ole alati lihtne. Kliinilised tunnused ei ole spetsiifilised ning haigusnähte võidakse seostada mõne muu haigusega. Mitte kõigil nakatu-

nud loomadel ei teki haiguse kliinilisi tunnuseid. Diagnoosi panekuks on seega vajalik *P. caninum*'i leid. Lestade leidmiseks võib ette võtta rinoskoopia, lesti on sageli leitud ka larüngoskoopia käigus (2). Lestade esinemist on lihtne kindlaks teha ninakaape ja ninaloputise mikroskopeerimisel. Ka ninanõre makroskoopilisel vaatlemisel võib leida *P. caninum*i isendeid (2). Sageli on täheldatud üldanesteesia protseduuri ajal koera ninalestade migreerumist ninakäigu distaalsesse ossa või lausa ninasõõrmest välja (3).

P. caninum'i invasiooni raviks ei ole seni registreeritud näidustusega ravimit mitte kusagil maailmas. Põhjamaade loomaarstid on seni kasutanud omal vastutusel ivermektiini ja milbemütsiini. Rootsis on uuritud selamektiini toimet *P. caninum*'isse. Uuring viidi läbi rahvuslikus veterinaarinstituudis (National Veterinary Institute SVA) ja Uppsala Põllumajandusülikoolis (Swedish University of Agricultural

Sciences). Katses kasutati 12 hagijat (*beagle*), keda nakatati *P. caninum*'iga. Edasi moodustati koertest juhusliku valiku alusel katsegrupp ning negatiivne kontrollgrupp. Katsegrupi koertele manustati 3 korda 2-nädalaste intervallidega selamektiini tilgalahust lokaalselt seljale doosis 6 kuni 24 mg 1 kg kehamaassi kohta. Katse tulemust hinnati 1 nädal peale viimast ravimi manustamist. Mitte ühelgi katsegrupi koertest lesti ei leitud. Kuuest ravita jäänud kontrollgrupi koerast leiti lesti viiel loomal. Sellest võib teha järelduse, et selamektiin tavadoosis manustatuna 3 korda 2-nädalaste intervallide järel on efektiivne *P. caninum*'i infektsiooni raviks (4).

P. caninum'i esinemissagedus Eestis ei ole teda. Rootsis on seda parasiiti leitud koguni 20% koertest (4). Ka Soomes peetakse *P. caninum*'it suhteliselt sageliesinevaks parasiidiks. Seega võime oletada, et tegelikult on see parasiit ka Eestis levinud ning sageli diagnoosimata jäänud.

Kirjandus

1. Gunnarsson, L. et al. *Experimental infection of dogs with the nasal mite Pneumonyssoides caninum*. *Veterinary Parasitology* 77 (1998) 179-186 Elsevier
2. Movassaghi, A.R., Mohri, M. *The nasal mite of dogs: Pneumonyssus (Pneumonyssoides) caninum*. *Infectious Disease Review 2000 Vol.2 No.1* (www.idreview.co.uk)
3. Lappin, M. *WSAVA Continuing Education Programme. Infectious Diseases. Loeng ja loengumaterjalid 20. juuli 2002 Pärnu*.
4. Gunnarsson, L. et al. *Efficacy of selamectin in the treatment of nasal mite (Pneumonyssoides caninum) infection in dogs*. *Scientific abstracts. Fourth Congress of Veterinary Dermatology 30 August — 2 September 2000 San Francisco, California, USA Veterinary Dermatology. Blackwell Science*.

Ravimid ja meetodid

Igihaljas P.G. 600®

KOMMERTSTEKST

Jan Baars, Annette Bonde Larsen ja Marc Martens

Sissejuhatus

P.G. 600 töötati välja kuuekümnendate alguses ja võeti kasutusele 1965. aastal Hollandis. Sellest alates on preparaat registreeritud ja kasutusele võetud kõikjal maailma seakasvatustes, kaasaarvatud USA-s.

P.G. 600 on unikaalne kombinatsioon PMSG-st (tiine mära seerumgonadotropiin) ja HCG-st

(inimese kooriongonadotropiin) (400/200 RÜ). See kombinatsioon on noortel emistel östruse esile kutsumiseks optimaalne. Samuti on see unikaalne vahend esmaspoeginud emiste anöstruse ärahoidmiseks. Samuti saab preparaati kasutada inna sünkroniseerimiseks.

Kolmekümne aastaga on seakasvatustes palju muutunud: muude-

tud on seatõugude geneetilist potentsiaali, muutunud on söödad, pidamistingimused on paranenud jne.. Ainus muutumatu suurus on see, et P:G: 600 toimib endiselt efektiivselt.

1997. aastal ilmunud raamatus "Controlled Reproduction of Pigs" (5) on selle autor Ian Gordon refererinud mitmes peatükis P.G. 600

kasutamist puudutavaid artikleid järgmiste iseloomulike lausetega:

- Sigade sagedasem poegimine.
- Embrüo siirdamine ja sellega seotud tehnikad sigadel.
- Sigade paaritamine nooremas eas.

P.G. 600 nimi on ära toodud ka raamatu indeksis, mis näitab preparaadi päevakajalisust sigade kontrollitud reproduktsioonis ja kasulikust tänapäeva seakasvatuses.

Alati on olemas geneetilised ja keskkondlikud faktorid, mis mõjutavad sigivust. Sellest ilmselt ka erisused erinevate P:G: 600 katsetulemuste puhul.

Üks on aga alati kindel – P.G. 600 kutsus esile viljaka inna. Seega vähendab preparaadi kasutamine poegimiste vahelist intervalli, parandab tiinestumist ja pesakonnad on sama suured või isegi suuremad kui katsetes osalenud kontrollgrupi emistel.

P.G. 600-d kasutatakse esmaspoeginutel enamasti pesakonna võõru-

tamise päeval. See lühendab aega võõrutamise ja seemenduse vahel.

Demonstreerimaks, et katsete tulemused P.G. 600-ga võivad varieeruda, toome siinkohal ära kahe hiljutise katse tulemused. Üks katsetest viidi läbi Kanadas ja teine Saksamaal.

Kanada katse

Katse viis läbi Alberta Ülikooli Kirkwoodi kolledž. Neljas farmis manustati preparaati P.G. 600 võõrutuspäeval umbes pooltele esmaspoeginud emistel. Farmides 1, 2, 3 ja 4 süstiti vastavalt 56, 424, 40 ja 89 emist ja kontrollgruppi jäeti vastavalt 62, 450, 34 ja 95 looma. P.G. 600 toimet kõigis neljas farmis iseloomustab tabel 1.

Tulemused näitavad, et P.G. 600 lühendas võõrutuse ja inna intervalli 2 päeva võrra ja $\pm 22\%$ rohkem loomi oli seemendatud seitsmendaks võõrutusjärgseks päevaks.

25-ndaks võõrutusjärgseks päevaks oli seemendatud $\pm 10\%$ loomi rohkem kui kontrollgrupis. Võõrutuse ja inna vahelist intervalli lühenemist oli enam täheldada farmis 1 ja 2.

Poegimiste koguarv ei erinenud katse- ja kontrollgrupis. Pesakonna suurus kogutulemuses näitas, et kontrollrühma pesakonnad olid suuremad, kuid tegelikult sündis farmis neljal P.G. 600-ga töödeldud emisel 11,2 põrsast ja kontrollgrupi emistel 10,7 põrsast.

Saksa katse

Endisel Ida-Saksamaal kasutati inna indutseerimiseks sageli PMSG-d 1000 RÜ 24 tunni möödumisel võõrutusest. Võrdlemaks tulemusi korraldas Intervet GmbH aasta kestnud katse, milles kasutati P.G. 600 ja 1000 RÜ Folligoni (PMSG). Katse osales 750 siga. Katse teostas Göttingeni Georg Augusti Ülikooli Loomakasvatuse ja Geneetika Instituudi teadlaste grupp. Üks uurijatest, W. Holtz, sellest instituudist oli varem teinud katseid P.G. 600-ga juba seitsmekümnendatel (4).

Preparaate manustati 24 tunni möödumisel võõrutusest. Kolme päeva möödumisel tuvastati inna iga 12 tunni järel, kasutades detekteerijana kultu. Kunstlikku seemendust rakendati paaritumisvalmiduse saabumisel. Tabel 2 annab meile ülevaate katsetulemustest.

Tulemused kõnelevad ise enese eest. Nagu näha, siis P.G. 600-ga töödeldud emistel oli elujõulisi järglasi 9,0 põrsast iga töödeldud emise kohta, Folligoniga 7,7 põrsast ja kontrollgrupil vaid 6,9 põrsast.

Järeldus

Enam kui kolmkümmend aastat pärast P.G. väljatöötamist on preparaat endiselt oluline tööriist sigade taastootmise kontrollimisel.

Nagu näha, siis erinevates tingimustes ilmnevad P.G. 600 erinevad head omadused. Kanada katses lühenes oluliselt võõrutuse ja seemenduse vaheline intervall, mida aga ei täheldatud Saksamaal üldse. Samas aga suurenes Saksamaa katses pesakond, mis Kanada katses tuli ilm-

Tabel 1. P.G. 600 toime esmaspoeginud emistele võõrutuspäeval manustamisel.

	Kontroll	P.G. 600
Emiste arv	641	609
Intervall võõrutuse ja inna vahel päevades	8,7 \pm 0,3	6,7 \pm 0,2
7 päevaks seemendatuid %	50,9	72,6
25 päevaks seemendatuid %	74,9	84,4
Poegimisi %	86,9	86,0
Pesakonna suurus	10,5 \pm 0,2	9,9 \pm 0,2

Tabel 2. P.G. 600 ja 1000 RÜ Folligoni manustamine emistele.

	P.G.600	1000 RÜ Folligon	Kontroll
Emiste arv	331	353	327
Östrus %	93,7	90,6	87,0
Intervall võõrutusest esimese seemenduseni	4,72	4,86	4,93
Paaritusvalmidus tunde	37,23	36,41	37,10
Ümberindlemisi %	9,0	12,7	19,1
Aborte %	1,3	2,0	0,4
Poegimisi	267	256	225
Poegimisi %	85,8	79,1	73,4
Pesakonna suurus	12,13	10,76	11,88
Elusaid põrsaid	11,18	10,60	10,07
Elujõuetuid põrsaid	0,94	1,16	1,22
Põrsaid töödeldud emise kohta	9,0	7,7	6,9

siks vaid ühes farmis. Saksamaa katse näitas selgelt, et suureneb elujõuliste põrsaste arv ühe P.G. 600-ga töödeldud emise kohta. Seda erinevust Kanada ja Saksamaa katse vahel seletab asjaolu, et saksa farmis olid paremad pidamistingimused kui Kanada farmis.

Katsed on tõestanud, et P.G. 600 on inna indutseerimiseks toimivam kui Folligon või teised PMSG ja HCG kombinatsioonid. PMSG oli endistes Ida-Euroopa riikides põhiline vahend inna indutseerimiseks emistel ja see tõenäoliselt on ka põhjuseks, miks paljudes erialakirjanduse väljaannetes pööratakse veel endiselt tähelepanu vaid PMSG-le

kui peamisele inna indutseerijale seakasvatustes.

Kirjandus

1. Schilling E. ja Cerne F. (1972). *Induction and synchronization of oestrus in prepuberal gilts and anoestrus sows by a PMSG/HCG compound. Vet. Rec., 91, 471-474.*
2. Webster W.R. (1978). *Evaluation of a pregnant mare's serum and human chorionic gonadotrophin mixture for alleviating summer infertility in sows. Australian Vet. J. 54, 26-29.*
3. Britt J. H., Day B.N., Weibel S.K. and Brauer M.A. (1989).

Induction of fertile estrus in prepuberal gilts by treatment with combination of pregnant mare's serum gonadotrophin and human chorionic gonadotrophin. J. Anim. Sc., 67, 1148-1153.

4. Holtz W., Hermann F., Pich H.H. and Polanco A. (1977). *Die Steuerung von Brunst und Ovulationszeitpunkt bei Jungsauen. Zuchthygiene, 12, 91-92*
5. Ian Gordon. *Controlled reproduction in pigs, vol. 3 (1997). ISBN 9851991 165. CAB International*

Tõlkinud ja refereerinud
Arvo Soomets

Varia

Kodu arvuti — kuidas valida kümnete valikute seast just see õige

Mart Sepp

Arvuti ostmisel on tähtsaim eeltingimus paika panna selle kasutamise eesmärk. Kas arvutit vajatakse õppimiseks, Interneti kasutamiseks, mängimiseks, kontoriöö tegemiseks, videotöötamiseks, programmeerimiseks vms. Soovitav oleks need kasutamiskomponendid enda jaoks pingeritta panna ning nendest lähitaval valida arvutile sobivad komponendid ja lisaseadmed.

Tüüpiline vale samm, mida tehakse on ostuprotsessi alustamine hinna esimeseks kriteeriumiks seadmisega. Kui arvuti funktsionaalsus ei

vasta ootustele, siis on tema kasutusväärtus tühine, hoolimata igast kokkuhoitud või kulutatud kroonist. Enne arvutimüüja juurde minemist tuleks siiski sisimas paika panna ka hinnapiir, mille sisse soovid mahtuda, sest hea arvuti võib saada nii 15 000 kui ka 75 000 krooni eest.

Hinda arvuti plaanitavat kasutussiga ning kasutusotstarvet.

Mida pikemat kasulikkust tööga soovetakse, seda kaasaegsem ja võimsam arvuti tuleks valida. Ära unusta, et kõige uuemate tehnoloogiatega varustatud ega ka üleilsed

odavad arvutid ei ole kunagi parima hinna ja jõudluse suhtega — valige kuldne kesktee. Kui rahakott ei vea välja siis kasutage järelmaksu — parem väike võlg kui 1 000 krooni kokku hoides Teie vajadusi mitterahuldava või moraalselt vananenud arvuti ostmine. Suurim möödalaskmine mida saab teadmatu arvutiosija teha on osta pikaajalise liisinguga minimaalsete parameetritega arvutikomplekt. Tõenäoliselt saate siis mõne aja „surnud hobust“ kinni maksta. Kaasaegse arvuti moraalne eluiga on 2—3 aastat.

Kes hakkavad arvutit kasutama? Kas ainult täiskasvanud või ka lapsed? Kui majas on lapsed, siis arvestage ka nendega. Ei ole mõtet end petta lootusega, et arvuti kodus on ainult töötegemise vahend. Ühe korraliku koduarvutiga peab pisipere saama ka mängida ja õppida. Proovige ka ise vihmasel laupäeval alustuseks mõnda rallimängu.

Mida levinumaks muutuvad koduarvutid, seda madalamaks langeb keskmise arvutikasutaja teadmiste tase nendest. Seepärast ärge alahinnake emakeelsete juhendmaterjalide olemasolu vajalikkust ning arvestage tootja/müüja klienditoe toimivust. Kaasaegne arvutustehnika klienditugi sisaldab endas nii telefoni- ja elektronpostituge ning vajadusel spetsialisti kojutuleku võimalust. Kaasaegne arvuti vajab heas töökorras olemiseks regulaarset hooldust ja teadlikku kasutamist.

Vali usaldusväärne tootja

Kui aasta pärast on vaja arvutit remontida või täiendada, võib soodsat hinda pakkunud väikefirma selleks ajaks juba tegevuse lõpetanud olla. Ajalehtedes avaldatavad, esmapilgul ülisoodsad hinnapakumised ei sisalda tihti monitori ega operatsioonisüsteemi, muust tarkvarast rääkimata.

Kõige lihtsam on enne uue arvuti ostmist konsulteerida ka spetsialistiga ning kõik eelnimetatud punktid läbi arutada.

Kaasaegse koduarvuti tehnilised parameetrid

Põhireegel on, et arvuti parameetrid tuleks alati vaadelda kompleksena. Kiirest protsessorist pole palju kasu kui arvutil on vähe muutmälu ja vastupidi. Kui plaanid pikemat kasutusiga ja hilisemat täiendamist siis investeerige rohkem korpusesse, toiteploki ja emaplaati. Need on komponendid millest oleb hilisem valutu täiendamine.

Arvutikorpus

Tavakasutaja oskab arvutikorpust hinnata vaid tema välimuse järgi. Tegelikult on selle peamised näita-

jad laiendatavus, müratase ja toiteplokk. Eriti kriitiline on Eesti tingimustes toiteploki kvaliteet, sest need on voolu kõikumistele äärmiselt tundlikud. Samuti on toiteploki asetsev jahutusventilaator oluline müratekitaja. Seepärast uuri kas toiteploki ventilaator on temperatuuri kontrolliga või mitte. See tähendab et madalama koormuse puhul tekitab toiteploki ventilaator vähem müra ja ei kulu nii kiiresti. Arvutikorpuse laiendatavus väljendub täiendava kettaseadmete paigutamise võimaluses. Samuti tagab parema arhitektuuriga korpus arvuti komponentide parema jahutuse. Alates 1,7GHz Celeron® ja Pentium® 4 protsessoritest peab korpusesse olema installeeritud ka süsteemiventilaator, mis tagab piisava süsteemi jahutatavuse. Küsi kindlasti arvutimüüjalt selle olemasolu kohta kinnitust, sest vastasel juhul võib arvuti kuumade ilmade ja tõkestatud õhu ligipääsu korral rikneda ja enamasti ei taheta seda garantiijuhtumina käsitleda. Oluline näitaja süsteemiventilaatori juures on ka temperatuuri kontrolli dioodi olemasolu. Kui süsteemi temperatuur langeb, siis langevad ka ventilaatori pöörded ja müra on väiksem, kui aga temperatuur tõuseb, siis vastavalt tõusevad ka pöörded ning suureneb müra.

Protsessorid

Kaasaegsete protsessoritena võib välja tuua Intel® Celeron®, Intel® Pentium® 4, AMD® Duron® ja AMD® Athlon® mudelid. Intel® Pentium® III on turult praktiliselt kadunud. Marginaalset turuosa maailmas omab ka VIA® C3® protsessor kuid see ei paku koduarvutile piisavat jõudlust. Lihtsamasse koduarvutisse on sobiv valida Intel® Celeron® protsessor alates 1,1GHz. Kui aga rahakott kannatab on soovitatav valida Pentium® 4 protsessor või Intel® Celeron® alates 1,7GHz. Alates mainitud taksagedusest Celeron® protsessorid on valmistatud Pentium® 4 tehnoloogial pakkudes kliendile parimat jõudlust ning sobivad kiiremate Pentium® 4 protsessoritega samasse pesasse.

Kõvaketas

Kõvaketas peaks uues arvutis olema vähemalt 40GB suurusega. Kuna aga hinnalisa järgmistele suurustele (60GB, 80GB) on väike, tasuks kaaluda näiteks videotöötluseks ostetaval arvutile suurema kõvaketta valimist. Lisaks eristatakse kõvakettaid kiiruse poolest – 5400rpm (pööret minutis) ja 7200rpm. Siin ei ole kodukasutaja igapäevastel rakendustel kiiruses suurt võitu kui tegemist ei ole jällegi näiteks videotöötlusega mis eeldab pidevat ja kiiret kõvakettalt lugemist/kirjutamist. Samas on hinnavahe kiiremate kõvaketastega nii väike, et isikliku eelarve võimaluse korral tasub küll valida 7200rpm'ne mudel.

Muutmälu

Muutmälu tuleks koduarvutile valida vähemalt 256MB ning soovitatavalt DDR tüüpi. Vanemat PC133 SDRAM mälu pakutakse veel enamasti ainult vanemate Celeron protsessoritega süsteemidele. Pane tähele, et PC133 SDRAM mäluga ostetud arvutikomplektile ei saa hiljem lisada DDR mälu ilma emaplaadi vahetuseta. Kallim, RDRAM mälu jääb enamasti koduarvutitesse liiga kalliks.

Graafikakaart

Graafikakaardi valik sõltub eelkõige kasutaja arvutimängude lembusest ja huvist 3D graafika vastu. Keskmisele arvutimänguhuvilisele sobiv AGP graafikakaart maksab 1000–2000 krooni. Tõsisele arvutimängurile sobiv graafikakaart võib aga üle 7000 krooni maksta. Olulise hinnavõidu annab arvuti millele on graafikakaart juba emaplaadile integreeritud. Selline lahendus ei hiilga aga tihti oma jõudluste poolest arvutimängude mängimisel.

Muud seadmed

Lisaks kõvakettale ja disketiseadmele on tänapäeval igas arvutis vähemalt kas CD, DVD või kirjutav CD seade. Kui vahepeal olid DVD seadmed arvutites populaarsust võitmas, siis tänu odavnevale DVD mängijatele neid enam lauarvutisse eriti

ei tellita. Seda kiiremini kasvab aga CD kirjutajate osakaal kui odav varukoopiate või failide transpordivõime võimaldaja. Kiiruste osas ei ole CD/DVD seadmetel enam mingit vahet, sest maksimumkiirusel kettalt lugemist tuleb üliharva ette ning suurematel kiirustel tekib ka müra rohkem.

Kindlasti lase oma arvuti komplekteerida kohaliku paigutusega klaviatuuriga. Kasutusmugavuse tõstmiseks on soovitatav kerimisnupu ehk rullikuga optiline hiir.

Laiendusportid on olulised lisa-seadmete ühendamisel. Soovitatav on et uuel arvutil oleks 4 USB porti, sest sellega ühilduvaid seadmeid on kõige rohkem. Kui on soov videotöötlusega tegeleda, siis peaks arvutil olema ka IEEE1394 ja/või videosisend. Esimene nendest tuleb tavaliselt eraldi kaardina tellida ja teine asetseb graafikakaardi tagapaneelil. Kui kasutate igapäevaselt näiteks USB porti käivat fotokaamerat või mälumoodulit, siis on mugav kui USB port on olemas ka arvuti esipaneelil. Ka kõrvaklappide pistik võiks olla arvuti esipaneelil – hoiduksite võimalikust laua alla ronimisest.

Internetiühendused

Internetiühenduste osas on valida sissehelistamisteenuse või püsiühenduste vahel. Sissehelistamisteenus on tänapäeval tasuta, maksta tuleb ainult telefonikõne eest. Sissehelistamisteenuse kasutamiseks tuleb arvutisse valida modem, mis maksab 300–400 krooni. Püsiühendustest on populaarseimad Eesti Telefoni ADSL tootepaketid, püsiühendus kaablimodemi kaudu või traadita ehk *wireless* ühendused. Kui traadita Interneti ja kaablimodemi ühendused on piiratud levialaga, siis Eesti Telefoni ADSL'i võib praktiliselt üle Eesti kasutada. Kõigil püsiühendustel on tavaliselt kindel kuumakse. Püsiühendus on kasulik muretseda kui kasutate Interneti rohkem kui ühe tunni päevas ja/või vajate kiiremat ühendust kui tavaline sissehelistamisteenus võimaldab. Püsiühenduste hinnad al-

gavad 150 kroonist millele lisandub modemi hind. Modemit on võimalik ka rentida. Samuti kehtib püsiühendusega ühekordne liitumistasu. Täpsemat infot uuri teenustepakkujatelt.

Tarkvara

Süsteemitarkvara on arvuti lahutamatu osa nagu seda on kõvaketas ja protsessor. Ilma operatsioonisüsteemita on arvuti nagu auto ilma roolita. Kodukasutajal soovitame valida Windows XP Home või Professional versiooni vahel. Kuigi viimase hind on pea kaks korda kallim pakub see kasutajale suuremat töökindlust, turvalisust ja rohkemaid võimalusi Interneti kasutamisel. Näiteks on Windows XP Professionalis sisse ehitatud tarkvaraline tulemüür, CD kirjutamise jpt võimalusi. Samuti saab Windows XP Professionalis tellida eestikeelseid kasutajamenüüdega.

Populaarseim lisatarkvara mida koduarvutitele juurde tellitakse on erinevad sõnastikud, viirusetõrje, masinakirja õppimise tarkvara ja kontoritarkvara. Kontoritarkvarast on populaarseim Microsoft Office XP. Kui esimest kolme pakuvad paremad arvutimüüjad enamasti juba uue arvutiga komplektis, siis Office XP OEM versiooni hind lisab arvutile ligi 4 000 krooni. Office komponente müüakse ka eraldi karbitoodekena kuid on sellisel viisil väga kallid. On olemas ka mitmeid alternatiivseid bürootarkvara pakette, kuid nende kasutus on tunduvalt väiksem ja failiformaatide ühilduvus komplekseeritum. Tasuta tarkvaradel puudub kasutajatugi ning nende töökindlus jätab tihti soovida.

Monitor

Monitori valik on arvuti puhul väga oluline otsus, sest selle seadmega puutub kasutaja kõige enam kokku. Mis veel on lapsevanemale olulisem kui tema lapse või enda silmad. Seejärel ei ole monitor koht kus viimast krooni kokku hoida. Monitore saab jagada kinesikoop ja vedelkristall monitorideks. Arvutimängu huvilisele ja disainerile on soovitatav

kinesikoopmonitor kuna selle värvid on tõesemad ja kujutise värskendussagedus kõrgem. Kindlasti peaks kaasaegne kinesikoopmonitor olema 17" ja võimaldama resolutsioonil 1024x768 kujutise 85Hz värskendussagedusega. Lameda ekraaniga kinesikoopmonitor on natuke kallim kuid silmale mugavam. Vedelkristall ehk LCD monitoride hinnad algavad ligi 8 000 kroonist. Nende eelised on vähene ruumikasutus, värelusevaba pilt, vähema soojuse eraldamine ja madalam voolutarve. Tasub meelde jätta, et 15" LCD monitori ekraanipiirkond on peaaegu sama suur kui 17" kinesikoopmonitori ekraan.

Garantii

Kohalike tootjate poolt arvutitele pakutav garantii on tavaliselt 3 aastat. Rahvusvahelised tootjad proovivad aga selle asemel ainult ühe aasta pakkumisega edu saavutada. Ostes arvutit uuri kindlasti lähemalt garantiitingimusi, et sinna nipiga punkte sisse poleks kirjutatud. Olulised momendid on garantii kehtivus arvutikomplektis olevale monitorile, garantiiremondi teostamise asukohad, tootjapoolne klienditugi jm.

Enimlevinud lisaseadmed koduarvutite on printer ja skänner. Populaarseimad printerid kodus on värvilised tindiprinterid mille omahind on madal kuid eksploatatsioonis on suured. Laserprinteri eelistamine on mõistlik suure trükimahu korral kus ei vajata värvitrukki.

Kokkuvõttes võib öelda, et hoolimata pidevast tehnoloogia arengust maksab korralik koduarvuti ikka umbes 13 000–18 000 krooni. Sama raha eest saab lihtsalt märksa parema arvuti kui oleks saanud 6 kuud tagasi. Arvutit ostes esita endale küsimus — kas ma olen nii rikas, et odavat arvutit osta?

ELÜ üldkoosolek

ELÜ üldkoosolek toimus 25. jaanuaril 2002 algusega kell 13.00 EPMÜ loomaarstiteaduskonna õppehoone kaldauditooriumis Kreutzwaldi 62, Tartus. Koosolekut juhatas Toomas Tiirats, protokolli Birgit Aasmäe. Osavõtjaid 95. Lisaks 12 volitust hääletamiseks. Kokku 107.

Päevakorras:

1. ELÜ tegevuse aruanne. Olulised sündmused ja tegemised 1994—2001.
 - 1.1. ELÜ liikmete nimekirja kinnitamine seisuga 25.01.2002.
 - 1.2. ELÜ finantsseis enne asjaajamise üleandmist uuele valitavale juhatusel (Toomas Tiirats).
2. ELÜ uue juhatuse, presidendi ja revisjonikomisjoni kandidaatide arutelu. Valimisnimekirja kinnitamine. Häälte lugemise komisjoni valimine. Salajase hääletuse läbiviimine.
3. ELÜ võimalikust ametiühingulisest tegevusest (Agu Kabrits).
4. Eetikakoodeksi projekti ja aukohtu tööeskirja kinnitamine (Ain Erkmaa).
5. Loomaarstiteaduskonna plaanidest veterinaarmeditsiini kõrghariduse akrediteerimisel (dekaan Toivo Suuroja).
6. Muudatused Veterinaar ja Toiduametis (VTA peadirektori k.t. Tiit Riisalo).
7. Kohalalgatatud küsimused. E. Aaver teeb ettepaneku lisada punkt: auliikmete valimine.

1. ELÜ presidendi T. Tiiratsi aruandekõne.

Lugupeetud kolleegid!

Alustades oma teise ametiaja viimast aruandekõnet tahaksin alustada päris algusest ja igati sobilik on meelde tuletada kaheksa aastat tagasi toimunut.

1994. a. üldkoosoleku hääletamise tulemusena valiti ELÜ presidendiks T. Tiirats, juhatuse liikmeteks kolleegid P. Irvel, A. Kolk, J. Parre, A. Pärtel, R. Selgis ja A. Valdmann.

Revisjoni komisjoni liikmeteks said kolleegid M. Jalakas, I. Miller ja O. Peetsu.

Esimesel juhatuse koosolekul 02.02.94. valiti asepresidendiks A. Valdmann, sekretärideks kinnitati I. Barkala ja Birgit Aasmäe.

Juhatusel töö osas märgiti ära 10 prioriteeti:

- ELÜ a/ü funktsioon;
- Loomaarstide kvalifikatsiooni tõstmine, eriti väikeloomade alal;
- Teadmiste levitamine ja populariseerimine;
- Veterinaarteenistuse väljaarendamise osalemine;
- Trükiste, sealhulgas ELR väljaandmine;
- Teaduslik-metoodilise abi andmine veterinaaria küsimustes;
- Koostöö teiste organisatsioonidega;
- Informatsiooni edastamine;
- Toiduainete kvaliteedi probleemidega tegelemine;
- Veterinaarseadusandluse väljatöötamises osalemine;
- ELÜ kontrolliv funktsioon.

Aega on palju mööda läinud, kuid kas mitte need 10 prioriteeti ei ole mitte vähem või rohkem aktuaalsed ka praegusel hetkel?

1998. aasta üldkoosoleku korralised valimistulemused olid järgmised:

ELÜ presidendiks valiti tagasi T. Tiirats. Juhatusel liikmeteks valiti P. Irval (aastast 2001 asendas teda A. Tamm), A. Viltrop, R. Raja, A. Kabrits, U. Laidvee ja J. Kala. Revisjonikomisjoni liikmeteks valiti O. Peetsu, I. Barkala ja J. Jõks. Asepresidendiks saab A. Viltrop, sekretäriks jätkab B. Aasmäe.

Eesti Loomaarstlik Ringvaade hakkas taas ilmuma 1994. Moodustati toimetuse koosseisus prof. Jüri Parre, dots. Jaagup Alaots, dots. Enn Ernits, stud. med. vet. Tiit Lepp. Neile lisandub varsti kolleeg Elmar-Ants Valdmann. Otsitakse ajakirja väljaandmise kulude katmiseks sponsoreid. Hakkab toimuma reklaami müük ajakirja. Meeldetuletuseks selleaegsed firmad nagu Magnum Medical, Upjohn, Dimela ja Pherrovet, kellele toel uued ajakirja numbrid jälle loomaarstidele jõudsid.

Kolleeg Jüri Parre peatoimetajaks olemise aega võib julgelt nimetada ELR kuldaajaks. Jagus nii materjali, kui ka leidus ja leiti sponsoreid firmade näol.

13.01.95. asutatakse ELRi ingliskeelne lisa Acta Veterinaria Baltica näol. Kaasatakse kolleeg Lätist ja Leedust. Eesti poole pealt on tegevad Jaagup Alaots (idee), Madis Aidnik, Jüri Parre, T. Tiirats, T. Lepp. Praeguseks on ilmunud kolm

numbrit. Hetkel on varjusurmas ja seda just lõunanaabrite kasina ingliskeelse kaastöö pärast. Võimalik on seda välja anda ka eesti kolleegide ingliskeelsete artiklitega, kuid siis kannataks algupärane idee — kolme Balti vabariigi veterinaarmeditsiini alase teaduse ühine propageerimine saavutamaks suuremat rahvusvahelist kõlapinda.

1995 sõlmitakse kojukande leping Eesti Postiga. Sirvides vahetult enne koosolekut vanu ELRI numbreid selgub, et 1995 aastal jõuab ajakirja veergudele tolleaegsete sündmuste kajastus, so loomaarstkonna killustumine. Sagenevad erinevate institutsioonide ja isikute vahelised konfliktid — kõik ellujäämise nimel. Algavad suured ümberkorraldused, reorganiseerimised.

1996.a. lõpus vahetab ELR-i toimetuses kolleeg E. Ernitsa välja uus toimetusesliige kolleeg Arvo Viltrop. Toimetust juhivad juba kolleeg Jaagup Alaots. Ühingu juurest lahkuvad T. Lepp, kelle õlgadel oli suurest ELÜ kirjastustöö. Tõenäoliselt oli kirjastusliku tegevuse väga suureks ajamine üks tollaseid vigasid. Seda enam, et ette võeti raamatuid, mis kohe ei müünud ning tõmbasid ELÜ-l rahaliselt hinge kinni. Tiit Lepa lahkudes kirjastuse käive praktiliselt muutus olematuks, raha aga oli raamatute all kinni. See tingis ka selle, et aasta 1997 oli ELÜle finantsside poolest üks pingelisemaid.

1997.a. hakkab Farmax lepingulistel alustel korraldama ajakirja kujundamist ja trükkimist. 1998 taandab ennast ELR peatoimetaja kohalt kolleeg Jaagup Alaots. Ajakirja sisulist toimetamist jäävad tegema kolleegid Jaagup Alaots, Arvo Viltrop. 1999 asub peatoimetajana tegutsema kolleeg Arvo Soomets. Samal ajal hakkab ELRI tehnilist korrektoori tegema kolleeg Evald Reintam. Tema hooleks jääb ka algupärase ELÜ kodulehekülje kujundus ja töös hoidmine.

ELRI väljaandmise juures on jäänud ellu viimata siiani perspektiivikas idee ajakirja vahelehest, kus kajastuksid loomaarstidele olulised seadused, direktiivid, määrused ja

käskkirjad kommenteeritult spetsialistide poolt. 1994 avaldati palju loomaarstiteaduskonna jooksvat infot kolleeg Jüri Parre vahendusel ja kindlasti ka tagant torkimisel. Miks mitte nende asjadega ka edaspidi jätkata.

Esimestel aastatel nähti ELR-is infokandjat. Kas käesoleval ajal internet seda suudab asendada? Tõenäoliselt hetkel mitte. Samas jääb otsustada küsimus, kas kogu ELRI materjal ja artiklid ka interneti koduleheküljel välja panna.

ELÜ on Ülemaailmse Loomaarskite Assotsiatsiooni (World Veterinary Association, WVA) liige 1991 aastast. 1996. a. valitakse T. Tiirats Ülemaailmse Veterinaararskite Assotsiatsiooni finantskomitee liikmeks. Kahjuks tuleb sellest aust loobuda, sest eeldatakse asukohamaa ühingu toetust reisikulude katmisel. ELÜ ei ole nii rikas, et selliseid kulusid kanda.

ELÜ on Euroopa Veterinaararskite Föderatsiooni (FVE) vaatlejaliiige 1997 aastast ja hetkel hääleõiguslik täisliige. Seda ka alaorganisatsiooni UEVP (praktiseerivad loomaarstid) juures. Põhikirjade muutmise tõttu tuleb ka UEVH (veterinaarhügienistid) ja EASVO (riiklikud veterinaarinspektoriid) suunas otsustada, kas astuda nende FVE üle Euroopaliste alaorganisatsioonide täisliikmeks või mitte. Arvestades, et üha raskem on saada toetust rahvusvaheliste liikmemaksude maksmiseks, saab see olema otsus, kus kaalutakse hoolega erinevaid finantseerimisega seotud aspekte ja saadavat praktilist kasu nende alaorganisatsioonide töös osalemisel.

Rahvusvahelised liikmemaksud on seni tasutud suuresti Põllumajandusministeeriumi toetusel. Kuid toetuste aeg hakkab ümber saama ja ELÜ peab ise suutma

Iga aastased konverents näitused on saanud meie elu oluliseks osaks. Meenutagem:

- Veterinaarmeditsiin 94', 13—14. oktoober. Korraldajad: EPMÜ veterinaariateaduskond ja ELVI veterinaaria osakond.

Kreutzwaldi 62. Korraldustoimkonna esimees J. Parre. Näituse poole organiseerimisega teeb algust T. Tiirats ja ELÜ.

- Veterinaarmeditsiin 95', 27.—29. september. Korraldajad siis ja edaspidi ELÜ ja LAT. Peasponsor AS Dimela, Kreutzwaldi 1.
- Veterinaarmeditsiin 96', 16—18. oktoober. Peasponsor AS Dimela. Kreutzwaldi 1.
- Veterinaarmeditsiin 97', 08.—10. oktoober. Peasponsor AS Dimela. Tartu Näitused.
- Veterinaarmeditsiin 98', 17—19. september. Peasponsor AS Dimela. Tartu Näitused.
- Veterinaarmeditsiin 99', 16—18. september. Peasponsor Magnum Veterinaaria. Tartu Näitused
- Veterinaarmeditsiin 2000, 28—30. september. Pühendatud ELÜ 80 juubelile. Peasponsor Magnum Veterinaaria. Kreutzwaldi 1.
- Veterinaarmeditsiin 2001, 20—22. september. Peasponsor Magnum Veterinaaria. Tartu Näitused

Seda rida on jätkamas:

- Veterinaarmeditsiin 2002, 07.—09. november. Peasponsor AS Remedium. Tartu Näitused.

Tasemel lektorid ja pikad mitmetunnised loengud on äratanud huvi ka naabrite seas (Soome-Läti). Diskussiooniõhtu aktuaalsetel teemadel võiks saada hea korralduse juures üheks konverentsi raames toimuvaks oluliseks ürituseks. Hinnangu nende toimunud konverentsidele annavad loomulikult osavõtjad, kui nende ürituste head korralduslikku poolt ja võrreldavat rahvusvahelist taset on üllatunult konstateerinud nii välismaised kutsutud lektorid kui ka osavõtjad.

Vaieldamatult on olulisem rahvusvaheline üritus ELÜ-le ja teda esindavale presidendile Põhjamaa- ja Baltimaade ühingute presidentide kohtumine-konverents. Teatavasti on Baltimaad ära jagatud Põhjamaa ühingute vahel — kes keda protežeerib: Soome—Eesti; Rootsi

ja Taani—Läti; Norra ja Island—Leedu.

Põhjamaade ja Baltiriikide loomaarstide ühingute presidentide töökoosolekud on rotatsiooni korras toimunud:

1994 Oslo, Norra.

1995 Stockholm, Rootsi

1996 Helsinki, Soome

1997, Kopenhagen, Taani

1998 Reykjavik, Island

1999, Svalbard, Norra

2000 Stockholm, Rootsi

2001 Kittilä, Soome

ja tulemas on

2002 Kopenhagen, Taani

Kogemuste vahetamine, aktuaalsetel teemadel, diskuteerimine ja koostöö võimaluste arutamine on ainult vähesed märksõnad, mis sellised kohtumised hindamatuks teeb. Teisalt on sedasi loodud platvorm, et Põhjamaade ja Balti riikide grupp on kujunenud väga tugevaks ja teisisõnu “tegi-jaks” FVE poliitika suunamisel.

Mis tuleb sellest koostööst kõigepealt meelde: Balti teadlastele avanevad *Acta Vet. Scandinavica*’s iseseisvalt teadustööde avaldamise võimalused. Toimub ajakirjade vahetus. Põhjamaade rahvuslikest konverentsidest osavõtt on meie loomaarstidele soodsam. Ühine poliitika FVE ja WVA liinis. Infovahetus, lektorid, konsultatsioonid jms.. Inglise keel on töökeeleks suurematel põhjamaade loomaarstide üritustel, kus osalevad ka meie loomaarstid. Loomulikult on Soome loomaarstide abi: stipendiumid, esimene arvuti, loomaarstidepäevadele vaba sissepääs ELÜ liikmetel, Soome ja Rootsi loomaarstide riistastiku annetused (H. Kivioja, K. Kivikko). Samuti toetused ELÜ presidendi välisreiside kulude katmisel.

Käimas on koostöö Baltimaade loomaarstide kongressi kokkukutsutamiseks. ELÜ esindajatena on töögrupp K. Kask, A. Viltrop, A. Valdmann. Initsiatiivi veavad Läti kolleegid. See oleks ka alternatiivne variant praegusel hetkel katkenud Põhjamaade veterinaaria kongressile.

Väliseestlastest loomaarstid on leidnud võimalusi annetada väikseid summasid. Täna tuleb selliseid kolleege Ants Pallo, Edgar Kurvits,

Evald Äärma, Harry Madisoo, keda ei ole jätnud ükskõikseks ELÜ käekäik kodumaal. Rootsis resideerunud eesti päritolu loomaarstid on samuti nõu ja jõuga abis olnud. Isiklikud head kontaktid on olnud kolleeg Prits Jõgiga ja Helmut Riisperega. ELÜ on saanud kasutada Helmut, Hilda ja Agathe Riispere mälestuskapitali rendist. Sellele on lisandunud Vladimir ja Anna Löökesse mälestuskapital. Seega on olemas sihtkapital kokku 40000.- SEK, mille igaaastast tulu on võimalik kasutada toetuseks meie loomaarstidele enesetäiendamiseks Põhjamaades. Ettepanek sellisele toetusele peab tulema loomulikult läbi ELÜ.

Liikmemaksud olid 1994 aastal 50 krooni, hetkel on 300. Seda on vähe. Tuleb järsult välja murda tekkinud surnud ringist, so liikmed nurisevad, et ühing ei tee midagi, ühingu funktsionäärid aga on tegemistes kinni finantside vähesuses. Liikmemaksu plaanisime tõsta juba eelmisel üldkoosolekul, kuid esialgu lükati see edasi, kuni liikmeskonna täpsema piiritlemiseni. Suure tõenäosusega ei pääse me lähitulevikus mitte kuidagi liikmemaksu tõstmise ebapopulaarsest otsusest. Ühingu eelarves on olnud oluline roll maakonna keskuste kollektiivliikmelisuses ja liikmemaksus varasematel aastatel. Hiljem on see asendunud ELR — tellimusega. Samas on sellist lahendust kritiseeritud, kui ühingu liigset sõltuvust riiklikest veterinaarsetest struktuuridest. Kummalisel kombel on riigi palgal olevad loomaarstid nurisenud jälle selle üle, et ühing tegeleb ainult eraloomaarstide probleemidega. Kas võib siis tõdeda, et ELÜ on ajanud liiga liberaalset tsentristlikku poliitikat?

1994—1995 käivitatakse loomaarstide infopanga koostamine. Eesmärk, välja anda loomaarstide kataloog-teatmik, ei ole kahjuks sellisel kujul täitunud (1995 aasta lõpus ilmub loomaarstide nimekiri ELR numbrina). Oma osa on selles kindlasti kiiretel muutustel, mis on toimunud veterinaarmaastikul. Teisalt kummitab ikka see raha küsimus. Ideed, kuidas seda saavutada on ole-

mas. Olen veendunud, et see eesmärk ikkagi saavutatakse.

ELÜ on saanud tagasi krundi Elvas (1999, 4125 m²) ja ka kompensatsiooni endise Eesti Vabariigi ajal omatud kinnisvarade eest Tartus ja Elvas. Kes selle bürokraatia kadali-puga isiklikult kokku on puutunud, teab täpselt milline on aja- ja töö-kulu õigusjärglase staatuse tõestamisest registri kande ja kompensatsiooni saamiseni (1994—1999).

ELÜ on valinud mitmeid auliikmeid. Kolleeg Endel Aaver — 1994, kolleegid Sven Kvaloy (Norra), Jüri Parre, Pekka Jäntti (Soome) — 1995, ja kolleeg Seppo Soro (1998).

Meie aupresident kolleeg Endel Aaver valitakse Soome LÜ auliikmeks 1995.

ELÜ suvepäevad on edukalt toimunud igal aastal, meenutagem toimumisaegu ja peakorraldajaid:

Viljandimaa, 9—10 juuli 1994
Ulge Võrtsjärve ääres. Andres Oper; Saaremaa, 25—26 juuli 1995
Karu-järve ääres. Arvo Pärn; Järvamaa, 15.—16. juuni 1996
Simisalus. Andrus Leis; Võrumaa, 18—19. juuli 1997
Ööbiku orus. Olav Reha; Läänemaa, 17—18. juuli 1998
Noarootsis. Marika Ansip; Harjumaa, 9—10. juuli 1999
Paunküla paisjärve ääres. Vladimir Vaheäär; Jõgevamaa, 7—8. juuli 2000
Rannal. Jaan Kusma; Ida-Virumaa, 3—4. august 2001
Remniku. Taimi Laretei.

Käesoleval aastal on tulemas suvepäevad Põlvamaal.

Eesti Väikeloomaarstide Seltsi loomine ja asutamine toimus 1994. Mul on hea meel, et isiklikult olin osaline selle elujõulise seltsi asutamise juures. Tulevikus näen ette, et tekivad ka teised nn “klubid”, kitsad erialaseltsid — produktiivloomad, hügieen, riiklikud veterinaarinspektorid. See oleks ainult kasuks. ELÜ kui katus saaks tugineda selliste üksuste arvamusele ning teadlikumalt seista loomaarstide huvide kaitsel ja kitsaskohtade lahendamise eest.

1994 aastal alustatakse koheselt koostöös teaduskonnaga täienduskursuseid. Juba 1994 aastal pakutakse kindlustust läbi ELÜ loomaarstide-liikmetele. Sel hetkel oli asi lii-

ga uus ning ei saavutatud soodsat vastukaja. Nüüd, kus kindlustusturg on enamvähem stabiliseerunud, tuleb see teema uuesti üles tõsta.

1994 moodustatakse ELÜ põhikirja paranduste väljatöötamise komisjon koosseisus P. Irval, R. Selgis ja T. Tiirats. Põhikiri viiakse vastavusse kehtiva seadusandlusega ning registreeritakse 06. märts 1995. Samasugune protseduur leiab aset 1999.

Juba 1994 augustis hakkavad ELÜ aukohtu võimaliku süsteemi ja sellekohase aruteluga ja arvamuste kogumisega tegelema A. Tuvi ja Ü. Ilomets.

Alates 1995. a. paikneb kontor uues kohas. Loomaarstiteaduskond eraldab vaba koridori ELÜ kontori tarbeks. Selles teos, et ELÜ sai ruumid ja need elementaarselt sisustatud-remonditud, olid osalised toonane rektor Mait Klaassen, Ants Nummert ja Hiljar Pärn.

ELÜ on aastate jooksul teinud mitmeid ettepanekuid loomaarstiteaduskonnale õppetöö tõhustamiseks lähtuvalt praktilistest vajadustest. Teaduskonna olukorra kohta koostatakse esimene märgukiri PM ja HM-le 1997, tuues juba siis veterinaarmeditsiinilise kõrgharidusega seotud probleemid laiemal avalikkuse ette.

1996—2001 toimub pidevalt kord vaibudes ja jälle teravnedes vaidlus Põllumajandusministeeriumiga, teemaks reformid ja muudatused veterinaarsüsteemis, sealhulgas ka Veterinaarlaboratooriumi reorganiseerimise küsimused. Selle raames on esinetud Riigikogus, osaletud arvukates komisjonides, töögruppides ja koosolekutel. Eriti 1998 aasta lõpul võis rääkida Eesti veterinaariast kui sügavas kriisis vegeteerivast professionist. ELÜ presidendina esinen sõnavõttudega maakondade koosolekutel tutvustades toimuvaid protsesse. Arvestades meie võimustruktuurides jätkuvat suunda poliitilise autokraatse diktaadi rakendamisel veterinaarsetes küsimustes, siis tundub, et see teema ei ole veel lõppenud.

Eetika koodeksi ja aukohtu korralduse tõsisem arutelu leiab aset 1997.

Korduvalt käsitletakse veterinaarteenuse hinda ja miinimumhinnakirja. 1998 aastal saab töögrupp koosseisus Jaan Luht (idee), A. Viltrop (idee arendus), E. Susi, T. Orav, T. Tiirats, valmis metoodilise juhendi hinna kujundamiseks.

1998 aastal kerkivad üles küsimused nagu nõustamine ja veterinaarteenus, konsulent ja loomaarst. Nendest märksõnadest kantud aruteludel ja koosolekutel volitatakse osalema J. Kala, R. Raja, T. Tiirats.

1999 aastal tõstatab J. Kala idee sihtotstarbeliste fondide asutamisest ELÜ juurde.

Kutse-eesetia koodeksi arutelu oli Paides 11. nov. 99. Valitakse eetika koodeksi töögrupp eesotsas J. Kala, liikmed: M. Taggel, V. Lehtsalu, A. Erkmaa, A. Lastik, A. Morozov, M. Valdmann, A. Aland. Samal koosolekul tõstatab Kristo Klaassen uuesti idee loomaarsti vastutuskindlustusest ja miks mitte sellise, mis on kollektiivselt sõlmitud läbi ELÜ.

2000. aasta Üldkoosolek viib sisse ELÜ põhikirja muutmise seoses aukohtu ja eetikakoodeksiga.

Samal aastal moodustatakse loomaarstide täiendusala komisjon eesotsas Piret Kalmusega. Liikmed M. Jalakas, J. Kala, A. Viltrop, P. Koppel, T. Toomet, H. Kuusk. Koolituse hindamine ja punktisüsteem on põhiline probleemide ring, mis sellel komisjonil tuleb lõpuks paika panna.

Valitakse ELÜ aukohtu koosseis: Ain Erkmaa — esimees, liikmed: Villem Robi, Mart Taggel, Reet Reimann, Ülo Puusepp, Harles Paas.

Aastast 2000 osalevad ELÜ esindajad volitatud loomaarstide konkursikomisjonides maakondades.

Piirdungi sellega, et meelde tuleb võtta toimunut. Tulemused, kui neid on, on kõigile teada ja näha. Samas ei sisalda see faktide rodu kaugeltki kõiki tegemisi ja ideid, mis minu presidendiks olemise ajal on aset leidnud või tõstatatud. Kuid aeg on pikaleveninud kõnel otsad kokku tõmmata. Põhiline järeldus on see, et kogu ELÜ tegevus on olnud suunatud erialaorganisatsioonina loomaarsti ameti, nn vaba elukut-

se, reguleerimise aluste paika panemisele. Need on:

1. Loomaarstide registreerimine (Register);
2. Haridus ja täienduskoolitus;
3. Ametialase tegevuse järelvalve (standardid, sanktsioonide rakendamine, klientide kaebused jm.).

Kõigis nimetatud valdkondades on tegevus käimas. Uus president ja juhatus ei alusta seetõttu sugugi tühjalt kohalt. Uus valdkond on meedia. See tähendab, et unarusse on jäänud veterinaarne propaganda, oma elukutse teadvustamine ühiskonnale. Kusjuures puudu on olnud peamiselt meiepoolsest aktiivsusest.

Täiskohaga töötajad ELÜ kontoris on samuti lähiaja oluline küsimus lahendada. Vastasel korral on raske saavutada kvalitatiivset hüpät ühingu tegevuses.

ELÜ üldkoosolek kinnitab ELÜ liikmete nimekirja käesoleva päeva seisuga (vt. Lisa). Võlgnikud (I. Barkala, O. Bergmann, T. Hirse, E. Horn, J. Galina, L. Kallikorm, O. Korb, E. Lepp, K. Männistu, E. Neufeld, P. Palok, R. Saviir, H. Soom, B. Tsherepaha, Ulvi Liivi, M. Väli, A. Zereen arvatakse üldkoosoleku otsusega ühingust välja. Väljaarvatutel on võimalus taastada liikmestaatus vastava kirjaliku avalduse tegemisega ning liikmemaksu tasumisega.

Lõpetuseks tutvustab Toomas Tiirats ELÜ täienduskoolituste kava aastaks 2002 (vt www.eau.ee/~ely/) ja ELÜ finants aruannet 2001.

2. ELÜ uue juhatuse, presidendi ja revisjonikomisjoni kandidaatide arutelu. Valimisnimekirja kinnitamine. Häälte lugemise komisjoni valimine. Salajase häälte lugemise läbiviimine.

Vastavalt ELÜ põhikirjale lõpetasid pärast nelja aastast perioodi senise presidendi Toomas Tiiratsi ja juhatuse liikmete Arvo Viltropi, Pentti Irvali, Raivo Raja, Agu Kabritsa, Urve Laidvee ja Jaana Kala volitused. Üldkoosolek arutab võimalikke uusi kandidaate. A. Viltrop esitab laboriloomaarstide poolt kandidaadiks Külli Musta. I. Tam-

memägi arvab, et juhatusse võiks kuuluda erialaste institutsioonide järgi: teaduskond, labor, hulgimüüjad jne.. T. Tiirats kommenteerib, et laiemate küsimuste aruteluks kutsutakse kokku laiendatud juhatus, kus enamasti kõigi veterinaarsete institutsioonide esindajad. Kandidaadid tutvustavad ennast. Paul F. Mõtsküla kinnitab, et tahab ELÜ tegevust presidendina igati edendada. Esmane ja põhiline siiski suhtluse ja informatsioonisüsteemi parandamine. Näeb suurt arenguvõimalust koostöös ELÜ ja teaduskonna vahel. Katusorganisatsiooni võimaliku presidendina ootab ta altpoolt tulevat initsiatiivi. Kitsaskohiti ei otsi juhatus, vaid edastatakse lahendamiseks ikka altpoolt ülespoole. Juhatus kandidaadid J. Kala — täienduskoolituse ja eraloomaarstide probleemid, R. Raja — volitatud loomaarstide küsimused; A. Kabrits — tegevloomaarstide küsimused; P. Koppel — lisaks eelkõnelejatele pakub abi ELÜ probleemide lahendamisel; K. Kask — teaduskonna ja ELÜ vaheline koostöö; R. Velleste — volitatud loomaarstide küsimused; R. Hõim — nii teaduskonna kui ka väikeloomaarstide esindajana juhatuses; R. Mogilnõi — uusi ideid genereerida; K. Must — vabariigis palju laboriloomaarste, on info vahendajaks; J. Luht — väikeloomaarstide ja vetapteekide huvid; R. Lastik — probleemid maastikuloomaarsti tasemel. Arutletakse I. Tammemäe ettepaneku üle, mitte valida revisjonikomisjoni vaid kasutada audiitori teenust. T. Tiirats leiab, et ilma põhikirja muutmata ei saa seda praegu teha. Kuid revisjonikomisjonil alati võimalus tellida audit. A. Pärteli ettepanek, et juhatus hääletusel 7.—9. koha saanud kandidaadid moodustavad revisjonikomisjoni, leiab hääletamisel ühehäälselt heakskiidu. Kandidaadid on selle variandiga samuti päri.

Koosolek olles arutanud uue juhatus kandidaate, kinnitab valimisnimekirja. Valimisnimekirja kanti ELÜ presidendi kandidaadina Paul F. Mõtsküla ja juhatus liikmekandidaadidena Jaana Kala, Raivo Raja,

Agu Kabrits, Priit Koppel, Rainer Hõim, Raivo Mogilnõi, Kalle Kask, Raul Velleste, Külli Must, Jaan Luht ja Aivar Lastik.

Koosolek valis hääletugemis komisjoni koosseisus: Diivi Põder-soo, Arvo Viltrop ja Birgit Aasmäe. Salajase hääletamise järgselt konstateeris hääletugemiskomisjon, et ELÜ liikmetele anti välja 97 hääletussedelit, urnis oli 97 hääletussedelit ja kehtetuks tunnistati 0 hääletussedelit. Hääli said kandidaadid järgmiselt: Paul F. Mõtsküla — 87 poolthäält, Jaana Kala — 81 poolthäält, Raivo Raja — 80 poolthäält, Agu Kabrits — 64 poolthäält, Priit Koppel — 73 poolthäält, Rainer Hõim — 61 poolthäält, Raivo Mogilnõi 36 poolthäält, Kalle Kask — 67 poolthäält, Raul Velleste — 61 poolthäält, Külli Must — 74 poolthäält, Jaan Luht — 50 poolthäält, Aivar Lastik — 47 poolthäält.

Seega valituks osutusid:
 Presidendiks Paul F. Mõtsküla 87 poolthäälega.

Juhatus liikmeteks:
 Jaana Kala — 81 poolthäälega;
 Raivo Raja — 80 poolthäälega;
 Külli Must — 74 poolthäälega;
 Priit Koppel — 73 poolthäälega;
 Kalle Kask — 67 poolthäälega;
 Agu Kabrits — 64 poolthäälega;

ELÜ üldkoosolek kinnitab hääletamise tulemused. ELÜ üldkoosolek kinnitab revisjonikomisjoni koosseisus Raul Velleste, Rainer Hõim ja Jaan Luht.

3. Järgmise päevakorrapunkti juurde minnes märgib T. Tiirats, et juba 1994. a. 21 jaanuari üldkoosolekul märkis kolleeg R. Tammekand vajadust lähendada ELÜ funktsioone ametiühingu funktsioonidele. Silmas pidades eriti kesiseid sotsiaalgarantiisid. Juhatus delegeeris tollal maakondadesse aruteluks sellised probleemid nagu ELÜ toimimine a/ü funktsioonides ja ELÜ ülesanded kutseorganisatsioonina loomaarstide huvide kaitseks. Kahjuks adekvaatset tagasisidet tollal aset ei leidnud. Ka eelmise aasta laiendatud

juhatus koosolekul arutati erinevaid võimalusi selles suunas edasi minna. Kolleeg Kabrits on uurinud erinevaid võimalusi seoses AÜ Keskliidu, Metsatöötajate AÜ ja Toiduainete- ja maatöötajate aü-ga. Tiirats on uurinud sarnaselt Soome variandiga arstide ja hambaarstide liitude arvamust meditsiinilise taustaga organisatsiooni loomiseks. Hetkel on kõik need variandid küllalt problemaatilised.

Kolleeg A. Kabrits kinnitab, et ELÜ-l on puudu edukalt toimiv AÜ funktsioon. Eriti silmas pidades volitatud arstide sotsiaalsete garantiide puudumist ja töövõtulepingute puudulikkust. AÜ-d on loodud mitmetes valdkondades. Loomaarstidel seni ei ole. A. Kabritsa initsiatiivil on loodud 5 liikmeline tugigrupp, et asutada loomaarstide aü. Kutsub ülesse toetama seda ettevõtmist.

T. Tiirats tänab A. Kabritsat informatsiooni eest ja lisab, et milline on ja saab olema ELÜ osalus ametiühingulises tegevuses on aktuaalne diskussiooni teema.

4. A. Erkmaa tutvustab eetikakoodeksi uut projekti ning aukohtu kohendatud tööeeskirja. Parandused: P. Mõtsküla — II 2 — "tema" asemel "omanik"; II 4, II 5, II 6 — konkreetse tegutseja (loomaarst või omanik); E. Aaver — I 3 lisada ladina keeles "primum non nodser". Hääletamisel on üldkoosolek ettepanekule vastu. III 1 — Kiidetakse heaks A. Viltropi ettepanek sõna "pidevalt" välja jätta. III 4 — nuudetakse sõnastust järgnevalt "Loomaarst ei teosta põhjendamatult toiminguid, mis võivad asetada teda füüsilisse häda- ja nakkusohu." M. Kivi teeb ettepaneku eetika koodeksi projekt ja aukohtu eeskiri vastu võtta ning lõpetada arutelu. M. Kivi leiab, et kui oli välja kuulutatud paranduste laekumiseks kuupäev ja ettepanekuid ei laekunud, siis ei ole õige täna üldkoosolekul urgitema ja vigu parandama hakata. Üldkoosolek hääletab ühehäälselt ettepaneku poolt. Järgnevalt on ära toodud kehtima hakanud loomaarsti eetika koodeks ja ELÜ aukohtu tööeeskiri.

EESTI LOOMAARSTI EETIKAKOODEKS

I Üldpõhimõtted

1. Eesti Loomaarsti (edaspidi Loomaarsti) kutsetöö eesmärk on loomade tervise ja heaolu kaitse ning seeläbi rahva tervise ja majandusliku hüvangu tagamine.

2. Loomaarsti kohustuseks on tegutseda kooskõlas selle koodexiga ning Eesti Vabariigis Veterinaartegevust reguleerivate seadusandlike aktidega.

3. Loomaarst lähtub oma kutsetegevuses ainult teadusliku veterinaarmeditsiini poolt tunnustatud diagnostika ja ravimeetoditest

4. Loomaarst täidab ausalt ja kohusetundlikult oma kutsealaseid ülesandeid ning käitub igas olukorras oma elukutse vääriiselt saavutamaks kaaskodanike usaldust ja lugupidamist.

5. Loomaarst säilitab ja edendab oma vaimset ja füüsilist tervist ning talle on sobimatud sellised tegevused, mis võivad kahandada tema võimet osutada oma oskustele vastavat kvaliteetset teenust.

II Loomaarst ja abivajaja

1. Loomaarsti esmane kohus on osutada veterinaarteenuseid oma pädevuse piires arvestades looma heaolu ning loomaomaniku soovide ja nõusolekuga

2. Loomaarst suhtub võrdse tähelepanuga kõigisse tema patsientidesse ning ei keeldu abi osutamisest ilma mõjuva põhjuseta, milleks võib olla arsti haigus, viibimine teise patsiendi juures, looduslikud tingimused, loomaomaniku poolt teenuste eest tasumatajätmine ning tema ebakaine olek või solvav käitumine.

3. Loomaarst on kohustatud loomaomanikule välja pakkuma ja heakskiidul kasutama kõiki temale teadaolevaid ja kättesaadavaid diagnostika- ja ravimeetodeid

4. Loomaarst peab loomaomanikule selgitama temale kuuluva looma tervislikku seisundit ning saama vabatahtlikult antud ja arusaamisel põhineva nõusoleku vajalike uurin-
gute ja ravimenetluste tegemiseks

5. Loomaarstil on õigus võtta loomaomanikult tasu vastavalt tema poolt kehtestatud hinnakirjale. Loomaomanikul on õigus eelnevalt tutvuda teenuste hinnakirjaga ning saada loomaarstilt informatsiooni ravikulude ja maksimisviiside kohta

6. Loomaarst peab loomaomaniku nõudmisel teda informeerima kõigist tema looma tervisliku seisundi kohta kogutud andmetest ning vajadusel väljastama need kirjalikult kuid ei tohi neid avalikustada kolmandatele isikutele

7. Loomaarstile on sobimatu loomaomaniku juuresolekul või ka viimase õhutusel arvustada kolleegide ravimeetodeid ja tõekspidamisi

III Erialaline käitumine

1. Loomaarsti kohus on täiendada oma erialateadmisi ja oskusi. Selle saavutamiseks ja ka kollegiaalsete suhete süvendamiseks on loomaarstil soovitatav osa võtta loomaarstlike kutseorganisatsioonide tegevusest

2. Loomaarst võib kasutada üksnes talle ametlikult omistatud teaduslikke kraade ja aunimetusi

3. Loomaarst vastutab tema hoole alla usaldatud loomade heaolu eest ning ei rakenda mittevajalikke manipulatsioone kasusaamise eesmärgil

4. Loomaarst ei teosta põhjendamatu toiminguid, mis võivad asetada teda füüsilisse häda- või nakkusohu, kahjustada tema teenuse kvaliteeti või on ebaseaduslikud. Lähtuvalt neist asjaoludest peab ta oskama hinnata oma tegevust ja selle võimalikke tagajärgi.

5. Loomaarst tohib tunnustustes, aktides, õiendites ja ekspertiisides kinnitada ainult seda, mida ta vaatluste, uuringute, kaalutluste ja tõekspidamiste alusel õigeks ja põhjendatuks peab või kirjeldada tema poolt teostatud toiminguid ja langetatud otsuseid.

6. Loomaarst kirjutab välja ainult ametlikult registreeritud ravimeid tingimusel, et ta peab neid sobivaiks ja kasulikemaks vormilt ja annuselt. Ta arvestab ohte inimese ja looma tervisele kui ravimeid

kasutatakse valesti või kui tema poolt antud juhiseid muudetakse.

7. Loomaarst peab tunnustama kliendi õigust konsulteerida vajadusel teise loomaarsti või vastava eriala spetsialistiga, kuid jätab veterinaarmeditsiini puudutavates küsimustes arvestamata nende isikute arvamused, kes ei oma loomaarsti haridust

IV Loomaarstide kollegiaalsed suhted

1. Loomaarst peab peab pöörama suurt tähelepanu suhetele ametikaaslastega, mis tuginevad lugupidamisele ja väärikusele ning hoiduma kõigest, mis võiks rikuda head läbisaamist kolleegidega.

2. Loomaarst peab hoiduma igasugustest avalikest halvustavatest märkustest teise loomaarsti isiku, tema teadmiste ja kutsetegevuse kohta

3. Loomaarstide kutsealased kui ka isiklikud lahkavõtted lahendatakse võimalusel omavahel. Tüliküsimused ja nende lahendamised ei tohi põhjustada ilma ELÜ seisukohta ära kuulamata avalikku poleemikat ega kanduda ilma ELÜ ametliku seisukohata mitteveterinaarsetesse massiteabehenditesse. Tüliküsimused lahendatakse vastavalt ELÜ Põhikirjale

4. Loomaarst ei keeldu ilma mõjuva põhjuseta vajaduse korral kolleegi assisteerimisest

5. Loomaarst ei tohi jätta tähelepanuta kolleegi ebakompetentsust või ebaeetilistust, eriti kui see võib ohustada praeguse või tulevase abivajaja tervist või loomaarsti kutse mainet.

Eesti Loomaarstide Ühingu aukohtu töö eeskiri

Vastavalt Eesti Loomaarstide Ühingu (edaspidi ELÜ) põhikirjale:

1. ELÜ aukohus on ELÜ tööorgan
2. Aukohtu ülesanne on tegeleda probleemidega, mis tulenevad loomaarstide ebaeetilisest käitumisest omavahelistes suhetes, suhetes klientidega ja suhtumisest oma töösse.
3. Aukohtu liikmed valitakse eesti loomaarstide hulgas ELÜ

- üldkoosoleku poolt salajasel hääletusel 3 (kolmeks) aastaks. Aukohus on seitsmeliikmeline.
4. Aukohtusse ei või kuuluda ELÜ juhatus liikmed
 5. Aukohus on otsustusvõimeline, kui kohal on vähemalt 5 (viis) liiget
 6. Aukohtu töö aluseks on Eesti Vabariigis kehtivad seadused, ELÜ põhikiri Eesti loomaarstide kutse-etiika koodeksi ja käesolev eeskiri.
 7. Aukohtu koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele, kuid mitte vähem kui üks kord aastas. Koosoleku kutsub kokku aukohtu esimees või ELÜ juhatus
 8. Aukohus teeb ettepanekuid käsitletud juhtumite kohta ELÜ juhatus
 9. Aukohtu töö eeskirja, loomaarstide kutse-etiika koodeksi ja nende muudatused kinnitab ELÜ üldkoosolek.
 10. Aukohus annab aru ELÜ üldkoosolekule.

II Eetikakomisjoni töö läbiviimise kord

1. Aukohtu liikmed valivad endi hulgast aukohtu esimehe hääletamise teel
2. Kõik loomaarsti kutsetööga seotud eetilised probleemid tulevad aukohtus arutusele
 - 2.1. kui selle kohta on ELÜ-le esitatud kirjalik korrektselt vormistatud avaldus
 - 2.2. ELÜ juhatus ettepanekul
 - 2.3. aukohtu äranägemisel
 - 2.4. kui küsimus on muutunud avaliku arutelu objektiks
3. Aukohus arutab saabunud avaldusi esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 30 (kolmkümmend) päeva pärast selle laekumist
4. Aukohus kuulab iga konkreetse juhtumi korral vajadusel ja võimalusel ära mõlemad osapooled ning võtab kirjalikud seletuskirjad
5. Vajadusel ja võimalusel võib juhtumite lahendamisel kasutada eksperti
6. Otsus võetakse vastu lihthääletamusega Kui aukohus ei saavu-

ta otsuse langetamisel üksmeelt või ei saa ükski otsusevariant häälteenast, määrab aukohtu esimees täiendavate asjaolude selgitamiseks uue koosoleku aja, kuid mitte hiljem kui 30 (kolmkümmend) päeva pärast eelmise istungi toimumist.

7. Kui aukohtule esitatud juhtumid puuduvad eetilised eksimused, võib aukohtu esimees selle menetlemise tagasi lükata aukohtu istungit kokku kutsumata kuid alles pärast aukohtu liikmetega konsulteerimist ning vähemalt 5 (viie) liikme suulisel nõusolekul. Otsuse juhtumit mitte menetleda koos selgitustega esitab aukohtu esimees ELÜ juhatus

8. Kui aukohtu liige puudub mõjuva põhjuseta aukohtu koosolekutelt 3 (kolm) korda, valitakse tema asemele uus liige. Ettepaneku selleks teeb ELÜ juhatus.

9. Kui aukohtu liige ei saa mõjuvatel põhjustel osaleda aukohtu töös, on tal õigus saada kõik arutlusele tuleva juhtumi materjalid tähtsustatud postisaadetisena ning tema arvamust arvestatakse.

10. Aukohtu liige peab olema hinnangu andmisel objektiivne

11. Kui eetikakomisjoni liige tunneb, et ta ei saa mingil põhjusel olla antud küsimuses objektiivne, võib ta taotleda kirjalikult luba mitte osaleda konkreetses arutelus.

12. Aukohtul on õigus saada oma liikmetelt suuline või kirjalik kinnitus selle kohta, et ta on antud juhtumi lahendamisel objektiivne ja vaba igasugustest mõjutustest.

13. Kui arutelu puudutab aukohtu liiget või temaga töö- või sugulussuhtes olevaid isikuid, siis tema arutelus ei osale.

14. Aukohtu liikmed ei avalda koosolekute arutelusid. Langetatud otsused edastatakse vaid ELÜ juhatus

15. Aukohtu ettepanek ELÜ juhatus

16. Kui aukohtu otsus on vaja saata teistele instantsidele seisukohavõtuks, teeb seda ELÜ juhatus

III Eetiliste eksimuste eest kohaldatavad karistused

1. Kirjalik märkus asjaosalistele teatamisega
2. Kirjalik märkus avaldamisega ELÜ ajakirjas
3. ELÜ liikmete hulgast väljaarvamine
4. Taotlus vastavale institutsiooni loomaarsti tegevusloa peitamiseks
5. Loomarstiteaduskonna arengust ja plaanidest värske dekaanina räägib Toivo Suuroja (ettekannet avaldatakse ELR-i veergudel hiljem täies mahus).

6. VTA uue juhina Tiit Riisalo puudutab selliseid teemasid nagu piiriteenistuses toimuvaid rõhuasetuse muutusi. Eriti EL liikmena, kus Eesti on EL-i välispiir ja samas sisemised piirid kaovad. Ta leiab, et loomulikult on volitatud arstide transpordikompensatsioon 500.- EEK väike. Nüüd olemas valitsuse määrus, et tõuseb 1000.- kroonini Kuid kahjuks ei tõsta aastalõpu määrus käesoleva aasta eelarvet täiendavate vahendite näol. Volitatud arstidele mõeldud summa on isegi kärbitud 13 miljoni peale. VTA on siiski teinud omapoolseid ettepanekuid määruse täiendamiseks teatud tööde osas. Eraldi peatub T. Riisalo koostööl ELÜ-ga. Hetkel on ELÜ esindajad volitatud arstide konkursikomisjonides. ELÜ presidendilt on tulnud signaale, et ELÜ tahab rohkem kaasa rääkida professioni töö kujundamisel. Edastatud on VTA-le projekt kõiki loomaarste hõlmava registri pidamise delegeerimiseks ELÜle. Ta suhtub isiklikult väga positiivselt sellesse ideesse. Hetkel toimub arutelu kas sellisel kujul on seda võimalik rakendada. T. Riisalo tänab võimaluse eest siin Tartus üldkogu ees esineda. Küsimusele, kas on tegemist poliitilise kohalemääramisega, vastab T. Riisalo, et kindlasti mitte. Riisalo leiab vastuseks küsimusele volitatud arsti lepingust, et tööettevõtuleping volitatud arsti jaoks ei ole see kõige õigem. Lubab sellele teemale tõsiselt ette võtta. Tõe-

näoliselt tööettevõtuleping kaob lähiaastatel ära. R. Raja soovib liita seaduste ja määruste ettevalmistamise inimesi, kes seda hiljem ellu viima hakkavad. Transpordi osas ei ole vaja kommertstegijaid kinni maksta. Riisalo toetab nende ideede käsitlemise vajalikkust.

7. Kohalalgatatud küsimuste all tõstatatakse E. Aaver üles kaks kandidaati

ELÜ auliikmete valimiseks.

E. Aaver tutvustab prof emeritus Karl Petersoni ja prof Ivan Katiä't Taanist kui potentsiaalseid ELÜ auliikmete kandidaate. E. Aaver kahtseb, et T. Tiirats ei nõustu tagasihoidlikusest arutama oma kandidatuuri ELÜ aupresidendiks valimiseks. T. Tiirats kommenteerib, et vanemaid kolleege peab kuulama, kuid alati ei pea mitte kõigea nõus

olema. Üldkoosolek otsustab ühehäälselt valida ELÜ uuteks auliikmeteks meie lugupeetud kolleegi K. Petersoni ja taani kolleegi Ivan Katiä'i.

Üldkoosoleku lõppedes annab T. Tiirats käepigistusega auditooriumi ees sümboliseelt ELÜ asjaajamise üle uuele värskele presidendile Paul F. Mõtskülale.

ELÜ juhatuse laiendatud koosolek

Eesti Loomaarstide Ühingu juhatuse laiendatud koosolek toimus 5. juulil 2002 ELÜ Suvepäevade ajal Põlvamaal, Kanepi lähedal Jõksi järve ääres.

Koosolekut juhatas ELÜ president P. F. Mõtsküla. Koosolekut protokollis K. Lomper. Koosolekust võtsid osa ELÜ juhatuse liikmed P. F. Mõtsküla, J. Kala, A. Kabrits, P. Koppel, R. Raja; Põllumajandusministeeriumi Veterinaaria- ja Toiduosaonna juhataja H. Kuusk; Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori kohusetäitja A. Pärtel; Raviameti Veterinaaravimite osakonna spetsialist B. Aasmäe.

Päevakord:

1. Muudatus volitatud veterinaararsti volituse raames osutatavate teenuste tasu määramise ja tasustamise korras (RTL 200, 19, 253) (Muutus – RTL 2002, 53, 759)
2. Loomaarstide marutaudivastase vaktsineerimisega seotud probleemid
3. Veterinaaravimite ostmise õigus ja kord vastavalt uue ravimiseaduse eelnõule
4. Sotsiaalne aktiivsus ELÜ-s
5. Kohalalgatatud küsimused

1. Koosoleku esimese päevakorrapunkti raames tutvustasid A. Pärtel ja H. Kuusk muudatusi volitatud veterinaararsti volituse raames osutatavate teenuste tasu määramise ja tasustamise korras. Selgitati millistel alustel on võimalik saada valitsuse määrusega ettenähtud transpordikompensatsiooni (500.- kr/ kuu) ning millistel juhtudel ning millistel alustel on volitatud arstil õigus esitada järelevalveobjekti valdajale arve isikliku sõiduvahendi kasutamise eest (60.- kr iga kasutamise tunni eest). Arutelu käigus püüti leida ka erinevaid võimalusi volitatud veterinaararstide tasustamisega seonduvate kulutuste optimeerimiseks, kuid võrd ei ole ette näha olulist suurenemist selleks otstarbeks ette nähtud riigieelarvelistes vahendites. Kohapeal pakuti välja kolm lahendust: a) kõik volitatud veterinaararstid peaksid muutma oma tegevuse vormi kas füüsilisest isikust ettevõtjaks (FIE), osatühinguks (OÜ) vms, et oleks võimalik, suurendada väljamakstavaid summasid 33% (sotsiaalmaksu osa ulatuses); b) vähendada volituste arvu, mis tagaks suuremas mahus tööd ning suurema tasumäära ning c) teha Põllumajandusministeeriumile ettepanek muuta Veterinaar-

ralduse seadust ja kaotada ära volitatud veterinaararsti ametikoht. Variantide b ja c puuduseks on töökohade vähenemine 100-170 võrra ning variandi a puhul volitatud veterinaararstide senini riigi poolt tagatud sotsiaalsete garantiide kaotamine. Kuna tegu on küllalt suurt osa loomaaarste puudutava küsimusega, siis otsuse tegemine eeldab põhjalikku eelnevat arutelu. A. Pärtel tegi ettepaneku, et ELÜ esitab Põllumajandusministeeriumile ja Veterinaar- ja Toiduametile omapoolsed ettepanekud. P. F. Mõtsküla tegi ettepaneku arutelu suunamiseks Eesti Loomaarstlikusse Ringvaatesse ning ELÜ meililisti.

2. On tekkinud olukord, et loomaaarstid, kes soovivad ennast vaktsineerida marutaudi vastu, peaksid selleks ise tellima vaktsiini, et lasta ennast vaktsineerida. Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori asetäitjale 11.mail saadetud kirjas palus ELÜ president uurida antud olukorda ja selgitada välja võimalused vaktsiinide tellimisega seotud kulude katmiseks. Kuna kiri ei olnud jõudnud adressaadini, kordas koosoleku juhataja seda ettepanekut suusõnaliselt ka koosolekul. A. Pärtel lubas asja uurida.

3. Sageli tuleb ette, et majandi loomaarstid annavad oma tegevusloa numbri majandile ja viimane tellib hulgifirmadest veterinaarravimeid oma äranägemise järgi ning loomaarst kaotab seega nii oma sissetulekute, samuti tekib oht, et loomade haiguste ravi ja profülaktikaga tegelevad veterinaarset akadeemilist kõrgharidust mitteomavad isikud ning seega tekib oht tarbija tervisele ohtlike loomsete toiduainete turustamiseks. Seni kehtiva korra alusel on raske teostada järelvalvet eelnimetatud situatsiooni üle, kuivõrd sellise kontrolli läbiviimine vajab Ravimiameti ja Vete-

rinaar- ja Toiduameti koostööd, mida on raske koordineerida seoses nimeetatud ametite kuulumisega erinevate ministriumite haldusalasse. B. Aasmäe selgitas, et uue ravimiseaduse eelnõu kohaselt võib ravimeid osta ainult tegevusloaga omav loomaarst, mitte aga ühistud. Samuti märkis B. Aasmäe, et ravimimüügiga tegelevates hulgifirmades ja ka veterinaarapteegis töötavad veterinaararstid ei tohi osutada loomaarstiteenust.

4. Taas käis koosoleku päevakorrast läbi märkus madalast sotsiaalsest aktiivsusest ELÜ-s. Iga liige peaks

endale aru andma, mida ta ühingult ootab peale ühingu ajakirja. Selleks, et ELÜ juhatusel oleks võimalik Ühingu liikmete nimel täita Ühingu põhikirjalisi eesmärgi, on oluline tagasiside Ühingu liikmetelt.

5. Kohalalgatatud küsimused. Et koosolekut lõpetada pisut vabamas ja lõbusamas meeleolus, päris B. Aasmäe aru, miks pole käesolevate suvepäevade avapäevaks organiseeritud ilusamat ilma. Juhatus ja korraldajad lubasid asja uurida ja hiljemalt järgmiseks päevaks ilmaolusid tublisti parandada.

Info

Konverents-näitus "Veterinaarmeditsiin 2002" eelinformatsioon*

Konverents-näitus "Veterinaarmeditsiin 2002", mille peasponsoriks on AS Remedium toimub 7.—9. novembril 2002 AS Tartu Näituste messikeskuse I hallis. Konverentsi töö toimub kolmes sektsioonis: Teadus- ja hügieeni-, Suurloomade ja Väikeloomade sektsioonis.

Konverentsi esimesel päeval toimuvad ettekanded peamiselt Teadus- ja hügieenisektsioonis, programm on täpsustamisel ning lisainformatsioon peaks jõudma septembri alguses ka ELÜ kodulehele. Esimesel päeval toimub lisaks ka väikeloomadepraktise juhtimise alane loeng, mida toetab AS Dimela. Konverentsil on loomaarstidel võimalik teha ka heategu vereloovutamise näol – selleks on kokkulepe Tartu Ülikooli Kliinikumi Verekeskusega. Esimese konve-

rentsipäeva lõpus toimub traditsiooniliselt bankett ööklubis "Atlantis".

Konverentsi teine ja kolmas päev on suunatud peamiselt praktikutele ning töö toimub peamiselt Suur- ja Väikeloomade sektsioonis. Suurloomade sektsiooni töö on jaotatud nii, et reedel, 8. novembril on põhirõhk asetatud veiste ja hobuste haigustele ning laupäeval 9. novembril sigade haigustele.

Lektoritest peavad loenguid Bert C. Van der Weijden Hollandist (veiste ja hobuste sigimine), Olli Peltoniemi Soomest (NSAID-d veiste haiguste ravis, veterinaarne teenindamine sigalates), mastiitidest AS Remediumi ning ravimitootja Hipra poolt toetatav lektor (täpsustamisel) ning väikeloomade sektsioonis AS Magnum Veterinaaria poolt toetatud

loengus käsitleb Flemming Kristensen Taanist kahel päeval väikeloomade kõrva ja nahahaigusi.

Konverentsi teise päeva õhtuks on planeeritud diskussiooniõhtu aktuaalsetel teemadel.

Näitusel on oma tooteid ja teenuseid eksponeerimas paljud firmad, kes on tuttavad juba varasematelt konverents-näitustelt kuid oodata on ka mitmeid firmasid, kes varem ei ole näitusel osalenud.

Osavõtutasud**:

Eelregistreerimisel enne 17.10.2002:	
ELÜ liikmetele***	300.-
Mitteliikmetele	700.-
Alates 17.10.2002:	
ELÜ liikmetele	400.-
Mitteliikmetele	900.-
Üks päev	350.-

EVS liikmetele enne 17.10.2002 400.- (EVS liikme soodushind peab olema laekunud ELÜ arveldusarvele 1120072962 Hansapangas enne nimetatud kuupäeva). EVSi liikmetele kehtib alates 17.10.2002 mitte-liikme hind. Loomaarstiteaduskonna üliõpilastele kehtiv hind teavitatakse teaduskonna infostendil edaspidi. Ainult näituse külastamine, 1 päev 40 krooni. ELÜ liikmetest mittetöötavatele pensionäridele näituse külastamine tasuta.

* Täpsem ajakava jõuab ELÜ kodulehele www.eau.ee/~ely/ ning ELÜ meililisti septembri esimeses pooles. Samuti on võimalik saata järelepärimine ELÜ-sse ely@eau.ee. Nimetatud aadressile võib saata ka soovivaldusi ELÜ meililistiga liitumiseks. Saates oma kontaktandmed ELÜ-sse (ely@eau.ee või fax 07 422582), tagate ka postiga saadetava konverentsi eelinfo laekumise.

** Osavõtutasude ülekandmisel ELÜ arveldusarvele näidata selgituses osaleja nimi ning osavõtutasu tüüp.

*** ELÜ liikmetele kehtiva soodustuse saamiseks peab olema 2002 aasta liikmemaks laekunud ELÜ arveldusarvele 1120072962 Hansapangas hiljemalt 01.11.2002 ning ei tohi olla võlgnevusi varasemate aastate liikmemaksude osas.

Eläinlääkäripäivät 2002

Soome Loomaarstipäevad toimuvad käesoleval aastal 27.—29. novembril Helsinki Messukeskuses.

Kolmapäeval, 27.11.2002, toimub Loomaarstipäevade avamine ning töö üldseksioonis. Üldseksioonis, mida juhatab Olli Peltoniemi, käsitletakse järgmisi teemasid: Loomaars-ti uued eetikajuhised (Jouni Niemi); Loomaars-ti roll koerte tõuaretuses (Marjatta Snellman); Väikelooma-ars-ti eetika (Heikki Putro); Hobuse-ars-ti eetika (Henrik Wickström), Produktiivloomaars-ti eetika (Mari Heinonen); Loomaars-ti roll looma-kaitseküsimustes (Tapani Parviai-nen) ning päeva lõpetuseks toimub paneelarutelu kõigil eelmainitud tee-madel lektorite osavõtul.

Neljapäeval, 28.11.2002, toimub töö viies seksioonis:

1) Teemaseksioon — eriolukorrad ja neis tegutsemine: Kaitsejõudude veterinaarne teenindamine eriolu-kordades (Heikki Laapio); Valmis-olek bio- ja keemiarelvade ohuks (Heikki Korpela); Maakonna val-misolekukava ja vastutava looma-ars-ti ülesanded (Sauli Laaksonen);

Valla valmisolekukava (Marjo-Riitta Hämäläinen); Soome esimene BSE-juhtum (Riitta Aho); Suu- ja sõra-
taud Inglismaal (Jouko Koppinen); Hädaolukord — karjakasvatus ilma elektrita (Ossi Kempainen); Laut põleb — käitumine produktiivlooma-hoonete tulekahjude korral

2) Hügieeniseksioon — Salatite ja köögiviljade uued pakendamis- ja käitlemistehnikad ja nendega seonduvad mikrobioloogilised riskid ning kvaliteedi hindamine: Overview of different packaging technologies for fresh-cut produce (Liesbeth Jacxsens); Microbiological ecology (spoilage and safety), criteria and determination tools of microbiological and sensory quality of fresh-cut produce (Liesbeth Jacxsens); Mida on uut VTT-l köögi- ja juurviljade heaks (Riitta Kervinen); Värs-kete köögi- ja puuviljadega kauplemist reguleerivad EU-nõuded (Beata Meinander); Köögiviljade liikumise jälgitavusest tootvatele majapidamistele (Päivi Roine); Salat *Yersinia pseudotuberculosis* toidumürgituse põhjustajana (Taina Niskainen); *Listeria monocytogenes* salatis (Sanna Hellström)

3) Produktiivloomaseksioon: Ma-sinlüks ja udaraterivishoid — uuri-mustõid ja kogemusi (Mari Hovinen); Lüks ja lüksimasin leh-made udaraterivishoiu ja toodangu vaatevinklist (Esa Manninen); Sea-dused ja juhendid piimatootmises — laudakontrollide kokkuvõte (Köysti Siponen); Loose housing and hoof health (Jan Hultgren); Loose housing and hoof health (Jan Hultgren); Loose housing and animal welfare (Jan Hultgren); Pro-jektist "Terved põrsad" (Mikko Kananen)

4) Väikeloomaseksioon — Clinical behavioural medicine, part I, lektor Sarah Heath: Handling puppyhood — welfare implications; Attention seeking behaviour disorders in dogs; Dealing with the dominance issue; Separation problems in dogs; Behavioural problems in the old dog; Case histories.

5) Hobusteseksioon — Hobuste silmahaigused, lektor Bernhard M. Spiess: Eye examination of the performance horse with special reference to prepurchase exami-

nation; Diseases of the equine cornea; Equine recurrent uveitis (incl: vitrectomy); Ocular surgery (lids; cornea; lens).

Reedel 29.11.2002, toimub töö neljas sektsioonis:

1) Lihgahügieenisektsioon: Animal welfare during transport, lairage and driving at the Abattoir (Viggo Clausen); Group stunning of pigs (Viggo Clausen); Sigade rühmaviisiline uimastamine — uurimustöö Soomes (Merja Vahva); Automatic slaughter lines for pigs including hygienic aspects. Experience with HACCP and SSOP (Viggo Clausen); Automatic classification of beef carcasses (Viggo Clausen); Handling of BSE high risk material (Viggo Clausen)

2) Produktiivloomasektsioon: Mahelüpsikarja veterinaarne teeninda-

mine (Kristiina Dredge); Veiste siseparasitooside hindamine, ravi ja profülaktika (Tuomas Herva); Elu sea sees — sea sise- ja välisparasiidid (Outi Hälli); Parasite problems in sheep (Åsa Lindquist); Managing health at sheep farms (Åsa Lindquist); Lammaste tervise klassifikatsioon (Johanna Rautiainen)

3) Väikeloomasektsioon — Clinical behavioural medicine, part 2, lektor Sarah Heath: YES-i käitumiskliiniku tegevusest (Kai Pelkonen); Understanding social behaviour in cats; Understanding feline fear; Feline house-soiling — the importance of an accurate diagnosis; Feline aggression — an overview; Case histories

4) Hobustesektsioon: Hobuste salmonelloos (Ritva Kaikkonen); Sal-

monelloosijuhtum Helsingi ülikooli loomakliinikus (Merja Rantala); Hobuste viroosid (Martti Nevalainen); Virooside diagnostika (Tuija Vehmas).

Ka käesoleval aastal on ELÜ liikmetel võimalik vastavalt Soome ja Eesti Loomaarstide Ühingute vahelisele kokkuleppele võimalik osaleda Soome Loomaarstipäevadel osalemistasuta. Selleks peaksid huvilised teatama oma osalemissoovist enne 10.11.2002 ELÜ-sse aadressil ely@eau.ee (e-maili kasutamise võimaluse puudumisel tel. 051 22 100). Transpordi ja majutuse peavad soovijad organiseerima ise.

The Swedish Veterinary Meeting 2002*

The Swedish Veterinary Association (SVF) and the Swedish Veterinary Society (SVS) holds a meeting for all Swedish veterinarians every year in November. This is the main annual meeting for exchange of information and spreading of new knowledge to the Swedish veterinarians. The meeting is normally held at the Swedish University of Agriculture in Uppsala, thus strengthening the link between the researchers, teachers and student at the Veterinary Faculty and the colleagues working in the field.

SVF and SVS would like to welcome colleagues from the Baltic States to participate in the Veterinary Meeting 2002, held in Uppsala November 7-8. Even though the meeting is mainly held in Swedish also this year

we have several sessions in English on topics which might be of interest.

The small animal session will this year be on the subject of oncology in cats and dogs. It will be held as a two-day course with a possibility to receive a certificate of attendance. The main speaker is Professor Ralph A Henderson from USA.

The horse section will deal with pain and pain release in connection with colic in horses. Among the speakers is Dr Polly Taylor from UK who will give lectures during Thursday. Other English lectures during the meeting will be given by Dr Ian Dohoo from Canada on epidemiology and Dr Gordon Allen from UK on virology. There will also be a number of

lectures on Helicobacter infections in laboratory animals given in English on Friday.

The full programme for this years "Swedish Veterinary Meeting" can also be found on our home page: www.svf.se.

For further information on fees, how to register etc. please contact: Swedish Veterinary Association, Box 12 709, S-112 94 Stockholm, Sweden, phone: +46 8 545 558 20, fax: +46 8 545 558 39 or by e-mail: office@svf.se.

* Täiendavat infot on võimalik saada ELÜ-st: e-mail: ely@eau.ee, GSM 051 22 100

Põhja- ja Baltimaade loomaarstide ühingute presidentide koosolek

Järjekordne loomaarstide ühingu- te esindajate koosolek pidi algselt toimuma 29. mail Kopenhaagenis Taanis, kuid Rootsi kolleegide ettepanekul viidi koosoleku toimumispaik üle Belfasti Põhja-Iirimaa, kuna sedasi oli võimalik säästa oluliselt transpordi- ning majutus- kulutusi, kuna kõik kohtumisel osalejad pidid järgnevatel päevadel osalema ka Euroopa Loomaarstide Föderatsiooni peassambleel.

Koosoleku toimumispaigaks oli hotell "Euroopa" Belfasti kesklinnas, mis kohalike väitel pidi olema enim pommitatud hotell terves Euroopas. Samas kinnitasid Põhja-Iirimaa kolleegid, et tegelikkuses on Belfast väga turvaline linn ning uudistest tuttav olukord, kus sageli kasutatakse kaskuste lõpetamiseks märulipoliitsei abi, ei puutu tegelikkuses pea kunagi turistidesse ja teistesse linnakülastajatesse.

Koosolekut juhatas korraldajamaa ühingu president, seekord siis Taani Loomaarstide Ühingu president Per Thorup, kes tervitas kõiki osavõtjaid ning avaldas kahetsust, et ei saanud üles näidata sarnast külalislahkust nagu varasemate koosolekute korraldajad, võttes osalejaid vastu omal maal. Korraldajad olid plaaninud näidata Taanis paiku, mis erinevad oluliselt teistest Põhja- ja Baltimaadest, kuid leidsid samas, et koosoleku tööisele küljele tuleb kasuks, kui korraldada kokkusaamine Belfastis.

Koosoleku vormiliste üksikasjade kooskõlastamise järel andsid kõigi riikide esindajad ülevaate hetkeolukorrast ning olulisematest professioni puudutavatest küsimustest.

Islandi praktikud tunnevad enim puudust veterinaarpraksise juhtimis- sealasest koolitusest. Ühest küljest põhjustab seda asjaolu, et kõrgkoolis pole seda teemat praktiliselt käsitletud ning teisest küljest 1999 aastal muutunud loomakaitse seadusest tulenevalt peavad praktikud enam tähelepanu pöörama kliiniku tegevuse koordineerimisele. Läbirääkimiste tulemusena korraldab Islandi Loomaarstide Ühingu ulatuslikuma selleteemalise koolituse koostöös Islandi Ärijuhtimise Ülikooliga. Aastal 2000 muutus Islandil ravimiseadus, mis kitsendas oluliselt näiteks antibakteriaalsete vahendite kasutamist. Alates seaduse vastuvõtmisest on antibiootikumide kasutamine vähenenud 13,3%, ilma, et oleks täheldatud muutusi loomade haigestumises. Praegu toimub ka Islandi toiduhügieeni seadusandluse muutmine, mille tulemusena tahetakse koondada praegu erinevate ministriumite haldusalas tegutsevad veterinaar-, toidu-, ja kalajärelevalve asutused ühe ministri alla. Täiendavat informatsiooni võib leida Islandi Loomaarstide Ühingu uuel kodulehel www.dyr.is.

Rootsis jätkuvad arutelud riigiveterinaararstide ja erapraktikute vahelise koostöö ning töötingimuste teemadel ja samuti püütakse leida kõiki osapooli rahuldavat lahendust veterinaararstide kasutamise ja jaotamisega seonduvatele küsimustele. Rootsis alustati 2002 aasta algusest kolme uue spetsialiseerumisprogrammiga: veiste haigused, sigade haigused ning toiduainete hü-

gieen. Samuti toimuvad läbirääkimised erinevate väikeloomade-alaste spetsialiseerumisprogrammide (dermatoloogia, kardioloogia, kirurgia jt) ellurakendamiseks. Jätkub koostöö Põhjamaade ühiste täienduskoolituste osas ning selle tegevuse koordineerimiseks on loodud internetilehekül www.nordvet.slu.se. Koostöö raames loodetakse ühtlustada erinevate põhjamaade spetsialiseerumisprogramme nii, et erinevate riikide ametiasutused võiksid tunnustada teistes riikides omandatud spetsialiteeti. Loomakaitse-alase tegevuse koordineerimiseks on Rootsi valitsus otsustanud moodustada uue struktuuriüksuse, mille ülesandeks oleks loomakaitse korraldamine ja järelevalve. Produktiivloomade osas jääb siiski loomakaitse järelevalve Põllumajandusameti ülesandeks. Rootsi Loomaarstide Ühingu (SVF) tunneb muret seoses Rootsi Põllumajandusülikooli majanduskriisiga, mis võib kahjustada veterinaarse algariduse omandamist. SVF moodustas oma töörühma uurimaks võimalusi kuidas saaks toetada teaduskonda selles situatsioonis. 1998 koostas SVF üldised juhised antibiootikumide kasutamiseks veterinaarias ning alates sellest ajast on erinevad töögrupid koostanud juhiseid väikelooma-, hobuste- ning produktiivloomapraktikutele. Lõplik sellekohane dokument tuleb kinnitamisele SVF üldkoosolekul käesoleva aasta oktoobris. (Lisainfo: www.svf.se)

Norras võeti 2001 aasta juunis vastu loomaarstide ja teiste looma-

tervisege tegelevate isikute tegevust reguleeriv seadustik, mille väljatöötamisel osales ka Norra Loomaarside Ühing (DNV). Kaks Norra veterinaarkõrgkooli alustasid kalade haiguste magistriõppeprogrammi. Norra valitsus alustas taime- ja loomatervishoiuameti reorganiseerimist. Uue järelevalveasutuse haldusalasse ei hakka kuuluma ainult kalade tervise ning kalatoitude järelevalve. Osana loomakaitseadustikust otsustas parlament keelustada Norras sigade kastreerimise alates 2009 aastast. Selle ajani võib kastreerimise sooritada vaid tagades piisav anesteesia ja analgeesia. Valitsustöörühm otsustab veterinaarhariduse üleviimise Põllumajandusülikooli juurde. DNV ei ole selle otsusega rahul, kuna seoses sellega eraldatakse Norra veterinaarõppeasutused ning viiakse teaduskond eemale ka meditsiiniülikoolist Oslos. (Lisainfo: www.vetnett.no).

Taani Loomaarside Ühing (DVA) ning FVE/EAEVE leiavad, et Veterinaaria ja Põllumajandusülikoolis peaks olema teaduskond, mille dekaan vastutaks veterinaaria õppekava eest ning, et ei ole eraldatud raha veterinaarkoolituse ja uurimistöö jaoks. Ka teistel veterinaariaalastelt uurimisasutustelt on vähendatud rahastamist, mis sunnib neid lõpetama toiduohutuse ja loomakaitse-alaseid uuringuid. Ka Taani Veterinaar- ja Toiduameti rahastamist on vähendatud sellisel määral, et toidu-, loomakaitse- ning loomatervise-alane järelevalve ei vasta enam mingitele professionaalsetele nõudmistele. Seoses suurte ravimikoguste ebaseadusliku tarnimisega loomaarstilt farmeritele soovis Toidu-, Põllumajandus- ja Kalandusminister Veterinaar- ja Toiduametilt ettepanekuid sellise ebaseadusliku tarnimise lõpetamiseks vajaliku seadusandluse ettevalmistamisel. Peamised muudatused oleks järgmised: tõhustada loomaarstide ja farmerite järelevalvet vastavalt hinnatud riskile; kui varem võis loomaarst ravikuuriks anda omanikule 5 päeva jagu ravimeid, siis uue korra kohaselt vaid üheks päevaks; apteeker

peab pakkuma geneerilist preparaati, välja arvatud juhul, kui retseptil on loomaarsti märge, mille kohaselt geneerilist preparaati väljastada ei tohi. Karistused selle korra mitteaitamisel on ranged — kuni kaheaastane vabadusekaotus, osaline või täielik tegevusloa peatamine. Uue loomaakaitseaduse alusel saavutati kokkulepe seakasvatavate ühingu ning loomade transportijate ühingu vahel, mille järgi maksimaalne sigade transpordi kestus tapale võib olla 8 tundi. Samasugust muutust taotleb DVA ka loomakaitsege tegeleva ministeeriumi vahendusel sisse viia EU seadusandlusesse. (Lisainfo: www.ddd.dk).

Soome Loomaarside Ühingu (SELL) uus president on alates 28.11.2001 dr. Ari-Matti Pyyhtiä. SELL juurde on moodustatud veterinaareetika komisjon, mille ülesandeks on välja töötada eetika ja kollegiaalsuse põhimõtted. Kohalike omavalitsuste suurimaks puuduseks toidukontrolli osas on vähene rahastamine. Tulevikus peaks muutuma toidukontroll tsentraliseerituks, et oleks võimalik tagada piisavat ja ühtlast ohutust. Soomes teatati 7.12.2001 esimesest BSE-juhtumist, mille tulemusena suurendati oluliselt sooritavate BSE-testide hulka. (Lisainfo: www.sell.fi)

Läti Loomaarside Ühingu (LVA) otsustati, et iga tegevusluba omav loomaarst peab kuuluma LVA-sse, mis tagab, et kõik praktiseerivad loomaarstid peavad järgima LVA eetikanorme. Puuduseks on asjaolu, et riigiteenistuses olevad loomaarstid ei pea omama tegevusluba ning seega on ka nende kuulumine LVA-sse vabatahtlik. Muutunud on loomade liikumisega seonduvate aktide täitmise kord, mille tulemusena vastutab loomaomanik toodangu kvaliteedi eest ning loomaarst kinnitab, et antud kari on riikliku järelevalve all. 1.01.02 asus jõusse uus loomakaitseadus, mille kohta LVA leiab, et see on hästi sõnastatud, kuid raskesti ellu rakendatav. Muutunud on veterinaaravimite turustamise kord. LVA on seisukohal, et veterinaarapteegid

peaksid oma eksistentsi lõpetama ning veterinaaravimite jaendamine peaks toimuma läbi loomaarstide. (Lisainfo: www.lvb.lv).

Eesti poole pealt tutvustas allakirjutanu Eesti Loomaarside Ühingu (ELÜ) uut juhatust. Ka toonitasin Vabariigi uue Presidendi põllumajanduslikku tausta, millest võib tõusta kasu ka veterinaarprofessionile ning põllumajandusele üldisemalt. Viitasin uuele loomakaitseadusele, mis rakendus 1.01.02, ELÜ ja Loomaarsiteaduskonna vahelisele koostööle, ELÜ uuele eetikakoodeksile ning Eesti Väikeloomaarside Seltsi poolt käivitatud lemmikloomaregistrile (www.lemmikloomaregister.ee). (Lisainfo: www.eau.ee/~ely/).

Aastaruannete käsitlemisel kerkis kõige rohkem üles loomakaitsega seonduv ning koosoleku juhataja võttis teema kokku, rõhutades, et on kõigi loomaarstide ülesanne laiemalt tutvustada loomade heaoluga ning loomakaitsega seonduvat.

FVE peasaamleed silmas pidades arutati ühist platvormi FVE rahastamisküsimustes ning strateegilise planeerimise osas; Hea Veterinaarse Praktika (GVP) ning loomakaitse küsimustes.

Ülevaade anti ka Põhja- ja Baltimaade koostöö kohta. Norra esindaja sõnul on nende koostöö Leeduga laabunud edukalt — 14 Leedu loomaarsti on käinud tutvumas veterinaarpraksise korraldusega Norras ning seda projekti plaanitakse jätkata ka tulevikus. Norra välisministeerium on toetanud ka Leedu laboratooriumite akrediteerimist. Läti esindaja taotles praktikakohti Taani kliinikutest ning konverentsilektoreid Rootsis. Ari-Matti Pyyhtiä ja allakirjutanu lugesid Eesti ja Soome vahelist koostööd edukaks.

Koosoleku lõpuks otsustati, et edaspidi toimub põhjalikum Põhja- ja Baltimaade koosolek kevadel ning seisukohtade kooskõlastamiseks väiksem kokkusaamine enne iga FVE kokkusaamist.

Paul F. Mötsküla

FVE peassamblee Belfastis

FVE (Euroopa Loomaarstide Föderatsioon) kevadine peassamblee toimus 29. maist 1. juunini 2002 Belfastis Põhja-Iirimaal. Eesti loomaarste esindas allakirjutanu, kelle osavõtt sellest koosolekust sai teoks tänu Soome Loomaarstide Ühingu abile transpordi- ja majutuskulude katmisel.

Vahetult enne assambleed toimub traditsiooniliselt töö erinevates seksioonides. Paul Mötsküla osales praktikute seksiooni (UEVP) töös. Selle seksiooni eesmärkideks on kõigi Euroopa praktiseerivate loomaarstide vahelise side loomine, nende esindatus mitmesugustes rahvusvahelistes organisatsioonides, professioni isereguleeruvuse organiseerimine ning praktikute töö koordineerimine produktiivloomade tervise ja loomsete toiduainete ohutuse tagamisel ning zoonooside vältimisel. Nende eesmärkide elluviimiseks on moodustatud mitmeid töörühmasid ja komisjone nagu näiteks eetikakomisjon, praktiseerivate loomaarstide sotsiaalse kaitse komisjon, veterinaarravimite komisjon jt. Eesti esindatus nimetatud seksioonis on oluline tagamaks infovahetust Eesti ja ülejäänud Euroopa praktiseerivate loomaarstide vahel, värske informatsiooni laekumist Euroopa struktuuridest ning Eesti loomaarstide probleemide teadvustamist Euroopa tasandil.

Praktikute seksioon alustas tööd ühingu jooksvate küsimuste arutamisega. Pärast protseduuriliste otsuste vastuvõtmist ning eelmise koosoleku protokollide kinnitamist kanti ette UEVP presidendi Rémi Gellé, sekretäri Christophe Buchot ning laekuri aruanded. Edasi kuulati ettekannet UEVP protseduuri reeglite täienduste ja paranduste kohta, toimusid arutelu, hääletus täienduste kohta ja uue asepresidendi ning revisjonikomisjoni valimine. Uueks UEVP asepresidendiks valiti dr Tjeerd Jorna Hollandist.

Paul F. Mötsküla koos Soome kolleegide Ari-Matti Pyyhtiä ja Eeva Sovijärviaga

Ülejäänud osa päevast oli sisustatud mitmesuguste aktuaalsete temade aruteluga.

Esmalt tutvustati Tallinnas 3.-5. aprillil 2002 toimunud PERF (Pan-European Regulatory Forum On Pharmaceuticals) konverentsi protokollid. PERF tegevuse eesmärgiks on veterinaarravimite alase seadusandluse ühtlustamine EU maades ja kandidaatriikides.

Seejärel anti ülevaade spetsialiseerumise-alase UEVP ja FVE ühise ajutise töörühma 17.12.2001 toimunud koosolekul käsitletust. Selle töörühma eesmärgiks on spetsialiseerumiskriteeriumite ühtlustamine nii, et oleks võimalik erinevates riikides tunnustatud spetsialistide vastastikune tunnustamine. Töörühm teeb koostööd EBVS-ga (European Board of Veterinary Specialisation), et töötada välja ühtsed kriteeriumid.

Kõige elavamad vaidlust FVE peassambleel arutlusele tulevatest temadest kutsus ootuspäraselt esile GVP (Hea Veterinaarse Praktika) koodeks. Koostada kõiki osapooli rahuldavalt dokument, mis peab arvesse võtma küllaltki erinevaid kultuurilisi arusaamasid veterinaaride erialasele tegevusele esitatavatest

nõuetest ning konkreetseid majanduslikke võimalusi, on ülesanne, mis paratamatult põhjustab vaidlusi. Põhja- ja Baltimaade esindajate ühine seisukoht oli, et nimetatud dokumendis peaks olema kaks selgesti eraldatud alaosa – üldised eetikanõuded, mis oleksid kohustuslikud kõigile loomaarstidele, ning vabatahtlikud kvaliteedinõuded. UEVP koosolekul otsustati, et sel teemal hääletatakse FVE peassambleel.

Lõpuks tutvustati loomade registreerimise ja identifitseerimise teematikat, mille kohta pidas põhjalikuma ettekande FECAVA (Euroopa Lemmikloomade Veterinaarassotsiatsioon) esindaja Marc Buchet, ning kahte loomaarstide abiliste koolitusega seonduvat projekti – Pygmalion ja Focus.

FVE peassamblee alustas oma tööd samuti varasemate koosolekute protokollide kinnitamise, seksioonide poolaastatöö raportite kuulamise, FVE finantsaruande ja revisjonikomisjoni aruande kinnitamisega.

Taani delegatsioon soovitas paremat protseduuri eelarve järgimiseks ning tegi ettepaneku, et juhatus peaks kirjalikult aru andma, kui eelarvet ei täideta.

Järgnes FVE strateegilise plaani aastateks 2003-2005 arutelu. Kuna tehti väga palju parandusettepanekuid, siis otsustati, et juhatus viib need parandused sisse ning strateegilise plaani hääletamine toimub FVE sügiskoosolekul novembris.

Veterinaarhariduse teemadel andis president ülevaate 15.-18. mail 2002 Thessalonikis toimunud EAEVE (Euroopa Veterinaarharidusasutuste Assotsiatsioon) koosolekust ning FVE ja EAEVE vahelisest koostööst. Asepresident andis ülevaate Hariduskomitee tegevusest ning tunnistas koostöö FVE ja EAEVE vahel rahuldavaks. EBVS kavandab esimeste liigi-spetsiifiliste kolledžite loomist, mida on arutatud juba seitse aastat ning mille osas lõplik otsus tehakse EBVS erakorralisel istungil 2002. aasta oktoobris. President lisas kommentaari, et tuleks kaaluda täiendava spetsialiseerumistaseme loomist tavapraktikute ja spetsialistide vahel, nt sertifitseeritud praktik.

Külalisesinejaks oli kutsutud pr Anne Tynan Londoni Ülikoolist (UK), kes esines teemal "Puuetega loomaarstid: Euroopa perspektiiv". Teema ajendiks oli UK-s vastu võetud muudatus puuetega inimeste kohta käiva seadusandluses, mis kohustab ülikooli tagama tingimused puuetega üliõpilaste vajaduste rahuldamiseks. Loeng tõstas elava arutelu, kuna kohalviibijad leidsid, et veterinaarprofessioon erineb puuetega inimeste töötamise suhtes oluliselt paljudest teistest erialadest ning seega ei ole ilmselt võimalik kõiki sellekohaseid nõudeid rakendada ka veterinaarhariduse andmisel ülikoolides.

Kõige mahukamaks ja enim arutelu põhjustavaks teemaks seekordsel peaassambleel kujunes GVP (Hea Veterinaarne Praktika) koodiks. Sellekohase ettekandega esines Catherine Roy, kes rääkis Veterinaaria Kvaliteedist, selgitades standardi kolme taset. Andrea Meisser, GVP koodeksi töörühma esimees ning FVE asepresident, selgitas, et GVP koodeksi väljatöötamine on olnud väga demokraatlik protseduur, mille

tulemusena ollakse jõutud ISO standarditele vastava baasdokumendini. Järgnes põhjalik arutelu, mille käigus viidati ka selles dokumendis kasutatud inglise keele madalale tasemele, mis põhjustab raskestimõistetavusi ning valearusaamu. Põhja- ja Baltimaade delegatsioonid väljendasid rahulolematust asjaoluga, et soovituslikuna kavandatud GVP koodeks sisaldab ka eetikanõudeid, mis paljudes riikides on kohustuslikud. Tehti ettepanek jaotada dokument kaheks selgesti eraldatavaks alaosaks või isegi kaheks eraldi dokumendiks. Dokument võeti vastu 145 poolthääle, 8 vastuhääle ning 34 (sh kõik Põhja- ja Baltimaad) erapooletu häälega. GVP koodeksi keelised parandused vaadatakse läbi koos UK delegatsiooniga.

Loomatervise osas andis Talina Sternberg ülevaate aktuaalsetest küsimustest, sh suu- ja sõrataudist, sigade katkust ning sigade aafrikakatkust. UK delegatsioon rõhutas vajadust tähelepanu pööramiseks ka tuberkuloosile ning BSE-le. Itaalia delegatsioon teatas mitmetest tõsistest lammaste katarraalse palaviku juhtudest Itaalias.

Loomakaitse valdkonnas oli kõige aktuaalsemaks teemaks loomade transport, mille kohta tegi ettekande J. Williams. Peaassamblee andis töörühmale volitused kirjutada ettekanne, mis saadetakse Euroopa Komisjoni ning peaveterinaararstidele enne järgmist peaassambleed. Loomakaitse alal moodustati ka loomade religioosse hukkamise ajutine töögrupp. Sel teemal tegi ettekande Cornelia Rossi-Broy. Euroopa Nõukogus toimuvast andis ülevaate tegevdirektor, viidates eriti kahele produktiivloomade ja laborloomade teemal toimunud koosolekule.

Külalislektorina rääkis Raymond O'Rourke teemal "EU toiduohutuse nõuded – juristi nägemus".

Kesk- ja Ida-Euroopa (CEEC) arengutest ning TAIEXi tegevusest andis ülevaate asepresident Brout Zemljic, kes rõhutas vajadust, et EU liikmesriikide delegatsioonid avaldaksid toetust CEEC maade konve-

rentsidele, eriti sellistel teemadel nagu näiteks "Stable to Table" (Laudast Lauale) ning "HACCP", seda kasvõi oma ekspertide saatmise näol.

Peaassamblee rahaldas Türgi ja Bulgaaria avalduse FVE liikmestaatuses osas. Seega on rahvuslike erialaorganisatsioonide kaudu FVE-s esindatud ühtekokku 35 riiki.

Kõigi UEVP ja FVE dokumentidega on võimalik tutvuda FVE kodulehel www.fve.org ning samuti ELÜ-s. FVE töödokumentidele ning kommentaaridele pääseb ligi vaid salasõnaga. Asjast huvitatud loomaarstidel on võimalik saada vajalikku lisainformatsiooni ELÜ-st.

Paul F. Mõtsküla

Dimela 10. sünnipäev

15. juuni pärastlõunal sadas Peipsi ääres Aarde villa õuel tumepunaseid roose. Vanarahvas teab rääkida, et roose hakkab sadama siis, kui ühes paigas on koos ligi paarsada head ja tublit inimest. Nii seekord juhtuski.

Selle tavatu ilmastikunähtuse põhjustas Dimela 10. sünnipäev.

Kutsusime kokku oma head partnerid ja kallid konkurendid, et pida-da üks enneolematu pidu. Vanajumal soosis meid ja nii paistiski terve päev päike ning puhus mahe suvetuul.

Kell 2 heiskasime viimast korda Dimela vana lipu, et see kell 6 uue

lipu vastu välja vahetada. Kuni vana lipp mastis lehvis, said külalised endale meelepärast aega veeta — kes ujus, kes mängis palli, katsus jõudu ja osavust murumängudes või vestles ametivendadega.

Päeva pidulik osa algas Dimela uue lipu heiskamisega. Dimela rõõmsa ja tööka kollektiivi kohta oli pika lugulaulu kirjutanud Anna Haava, mis Onu Bella poolt ka ette kanti.

Ja siis hakkaski taevast sadama roose! Iga peoline võis mõninga ot-simise järel leida oma nimelise lille.

Järgnevalt said sõna külalised. Vaimukad tervituskõned ja kingituste

üleandmine kestsid üle poole tunni.

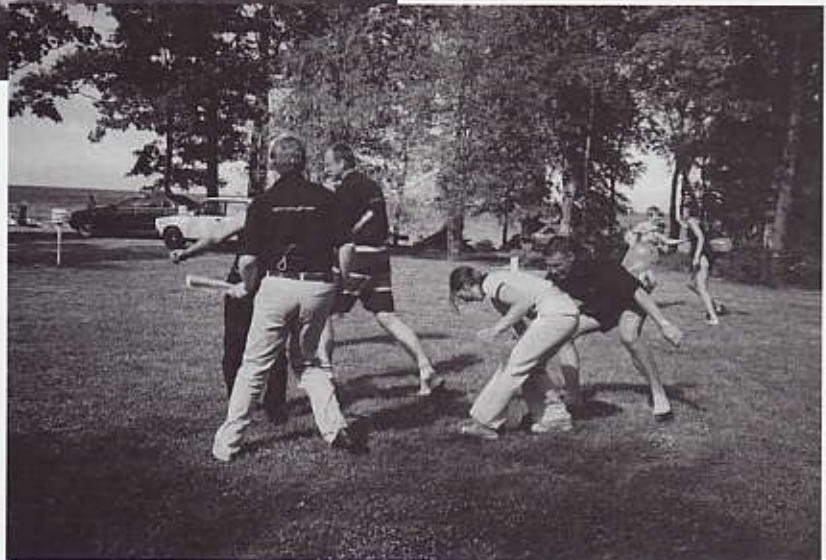
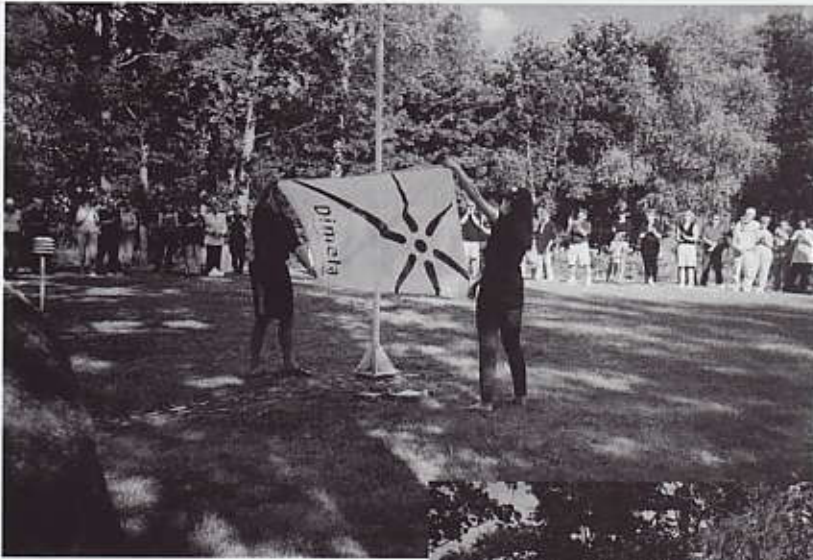
Enne õhtusööki pidid meie külalised veel ühe üllatuse üle elama. Kui seni tunti Dimelat kui head ja edumeelset veterinaarfirmit, siis nüüd on kõigile selge, et me saame sama eduliselt hakkama ka laulu ja tantsuga.

Pärast õhtusööki seadis end mängima ansambel ja viimaseid tantsulisi tervitas juba järgmise päeva päike.

Täname kõiki sünnipäevalisi, ja tunneme kaasa nendele, kes ühel või teisel põhjusel meie peole ei jõudnud.

Me täname!

Suvepäevad Põlvamaal

Sel aastal korraldas ELÜ suvepäevad Põlva maakond. Toimumiskohaks oli Jõksi järve rand Kanepis ja aeg 5.—7. juuli. Eelmisel aastal tekkis mõte, et suvepäevad võiksid alata reede õhtul ja lõppeda pühapäeval. See lisaks tööga hõivatud olevale rahvale osalemisvõimalusi. Põlvamaa siis nii ürituse organiseeriski.

Esimesed osavõtjad saabusid niisii reede õhtul. Ilm oli pilves ja peagi hakkas kergelt uduvihma sadama. Kohalviibijad ei lasknud ennast sellest heidutada, püstitasid telgid ja tutvusid laagripaigaga.

Esimesel õhtul toimus ka ELÜ juhatuse laiendatud koosolek. Teise osa lõppedes kogunes rahvas lipumasti juurde ja hoolimata vihmast said suvepäevad ametlikult avatud. Süüdati ka lõkketuli. Vihm küll kogus järjest enam hoogu, aga niiskuse peletamiseks pakkus firma Pharmacia juba traditsiooniks kujunenud Pillerbooli. Booli mõju oli väga positiivne, rahvas elavnes ja muutus aina lõbusamaks. Masside tungiva nõudmise tõttu muusika järelle toodi kohale kohalik lõõtsamees. Kes tahtis, sai jalga keerutada, kes tahtis, laulis kaasa ja nii möödus esimene õhtu äärmiselt lõbusalt.

Järgmisel hommikul ootas kõiki kohv ja hommikusöök. Pärast hommikusööki anti rahvale pisut aega toibumiseks. Kohal oli üsna mitut sorti veesõidukeid: kanuud, kummipaadid, vesijalgrattad, veesuusad. Neid kõiki asuti aktiivselt kasutama. Mõne aja pärast algas ka organiseeritud tegevus. Mitut sorti teatevõistlused vees tekitasid palju elevust ja nii mõnelgi lõppesid vahetusriided. Toimus veel ka takistusjooks, naisekandmine ja köietõukamine. Pärast aktiivset tegevust sai pisut puhata ja

järgmiseks päevakorrapunktiks oli karaoke. Laulud lauldud, kinnitati keha maitsva supiga.

Traditsioonilise võrkpallivõistluse Interfarmi karikale võitis traditsiooniliselt Interfarmi võistkond.

Päeva naelaks võiks ehk lugeda indiaanisauuna. Püstitati presendist telk, kõrvale tehti lõke, kus kivid kuumaks aeti. Kümneliikmeline seltskond ronis telki, kuumad kivid anti kausiga keskele ja leiliviskamine võis alata. Tõeliselt mõnus elamus, moodsad aurusaunad ei saa ligilähedalegi. Pärast sauna oli eriti meeldiv lihtsalt lehada, kuulata rahulikku muusikat ja vaadata männilatvu.

Õhtul sai jalga keerutada kohaliku ansambli saatel ja toonust tõsta jälle Pillebooli abiga.

Kolmanda päeva hommikul oli laagriliste arv juba vägagi kokku kuivanud. Need vähesed, kes olid paigale jäänud, nautisid mõnusat sooja hommikut ilma ja keskpäeval lõpetati suvepäevad lipu langetamisega.

Osavõtumaksu tasus 59 inimest,

neist 35 ettemaksuga ja 24 kohapeal. Täpne osalejate arv pole teada, hinnanguliselt (koos lastega) osales erinevatel päevadel rohkem rahvast. Tundub, et kolm päeva kestev üritus annab siiski suuremaid võimalusi osalemiseks.

Esmajärjekorras tahaks tänada Põlvamaa loomaarste eesotsas Seido Suijaga, kes organiseerisid selle meeldiva ürituse! Suured tänusõnad tahaks öelda ka Kanepi vallavanem hr. Aivar Luts'ule ja vallavalitsusele, kes võimaldasid tasuta kompleksi kasutada, varusid lõkkematerjali ja olid igati üritusele toeks! AS Remedium toetas suvepäevi suveniirmütsidega. Auhinnalaua rohkuse eest peame tänama AS Dimela't, Addinol MM OÜ-d, AS Interfarm'i ja PharmaciaUpjohn'i.

Loomulikult täname ka kõiki osalejaid, ilma kelleleta poleks ju üritust olnudki. Jääme ootama järgmist suve ja järgmisi suvepäevi.

Ingrid Veske

Väikeloomade infektsioonhaiguste alane koolitus Pärnus

20. juulil 2002.a. toimus Pärnus väikeloomaarstide täienduskoolitus infektsioonhaigustest, mis oli organiseeritud Maailma Väikeloomaarstide Assotsiatsiooni (WSAVA) poolt. Analoogete õppepäevi on WSAVA korraldanud juba alates 1993. aastast. Kui Eestist, Lätist ja Leedust said WSAVA liikmed, lülitati meidki sellesse programmi. Kolmel esimesel aastal kogunesid Balti riikide väikeloomaarstid sügise Lätti. Aastal 2001 pidi võorstajaks olema Eesti, aga traagilised sündmused 11. septembril Ameerika Ühendriikides lükkasid selle ürituse peaaegu aasta võrra edasi.

Kesksuvi pole just parim aeg õpetööks (seminarile eelnenud päeval registreeriti Pärnus selle suve kuumarekord), kuid siiski registreerus 42 osavõtjat Eestist, 28 Lätist, 8 Leedust ja 3 Soomest.

Loengud hõlmasid tähtsamaid seedeelundite ja hingamisteede infektsioone. Et lektor on eelkõige tuntud, kui „kassi-inimene“ ja koerte infektsioonid on tänu vaktsineerimistele meil suhteliselt unustatud teema, keskenduti põhiliselt kasside haigustele.

Viimane tund kulus arutelule vaktsineerimise vajalikkuse ja sageduse üle. Ameerikas levib üha enam arusaam, et koerte ja kasside igaaastane vaktsineerimine (v.a. marutaud) pole vajalik. Räägitakse vaktsineerimisest üle 3 ja isegi 5 aasta.

Doktor Michael R. Lappin DVM, PhD Diplomate ACVIM (Internal Medicine) Colorado Osariigi Ülikooli Väikeloomade Sisehaiguste Professor (Professor and Head, Small Animal Internal Medicine Colorado State University) on praegusel hetkel üks nõutavamaid lektoreid maailmas. Tema loengud on väga hästi jälgita-

vad, kompaktsed, sisaldavad palju uut ja väga uut informatsiooni, kuid samas on väga auditooriumiga arvestavad. Mainides küll uusi diagnostika võtteid ja parimat tehnikat, annab ta alati lahendusi ka reaarstile, kellele kõige modernsemad diagnostikameetodid on sageli kättesaamatud.

Loengu lõppedes vastas dr. Lappin ka arvukatele küsimustele ja neid jagas ka hilisemal koosviibimisel.

Õhtu lõppes Pärnu Kuursaalil väikese eine, veini ja Ultima Thule muusikaga. Siinkohal tahaks tänada firmasid Bayer, Hills, Intervet ja Waltham, tänu kellele on meil võimalik maailmanimega lektoreid nõu oma koduõues kuulata.

Järgmine analoogne üritus toimub novembri lõpus Leedus. Teemaks on „Emergency“ (Esmabi?) ja lektoriks eeldatavasti dr. L. Tello Tšiiist.

Tiina Toomet

Tiina Toomet ja doktor Michael R. Lappin

Arvid Kaarma

Käesoleva aasta 18. mail lahkus meie hulgast jäädavalt lugupeetud kolleeg veterinaariadoktor Arvid Kaarma.

A. Kaarma sündis 25. veebruaril 1933. aastal Läänemaal Velise vallas. 1956. aastal lõpetas ta kiitusega Eesti Põllumajanduse Akadeemia veterinaariateaduskonna. 1957. aastal jätkas A. Kaarma õpinguid EPA kaugõppeeaduskonna zootehnika osakonnas, mida ta siiski ei lõpetanud, sest huvi parasitoloogia vastu viis ta 1958. aastal Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi (ELVI) aspirantuuri. Järgnesid viljakad teadustööaastad loomakasvatusteadusteaduri (1961—1994) algul teadurina, seejärel vanemteaduri ja juhtivateadurina. Seoses ELVI likvideerimisega oli A. Kaarma aastatel 1994—1996 parasitoloogia töögrupi juht Eesti Põllumajandusülikooli (EPMÜ) veterinaaria uurimiskeskuses, seejärel kuni surmani vanemteadur EPMÜ loomaarstiteaduskonna nakkushaiguste laboratooriumi koosseisus. 1962. aastal kaitses A. Kaarma veterinaariakandidaadi väitekirja "Sigade metastrongüloosi tõrjeabinõude täiustamine Eesti NSV tingimustes". Doktoriväitekirja kaitsmiseni jõudis A. Kaarma visa töö tulemusena 1979. aastal. See toimus Moskvas, tollases Üleliidulises K. I. Skrjabini nimelises Helmintoloogia Instituudis. Töö pealkiri oli "Sigade ösofagostomoos (tekitaja patogeensus, mõju produktiivsusele, epizootoloogia ja profülaktikaabi-

nõud)". Kõrgema Atestatsioonikomisjoni otsusega omistati A. Kaarmale veterinaariadoktori teaduskraad 1980. aastal. Teadustöö kõrval jõudis A. Kaarma edukalt tegeleda ka juhitööga: ta on olnud ELVIs nakkus- ja parasitaarhaiguste sektori juhataja, parasitoloogialabori juhataja ja instituudi majandite peaveterinaararst.

A. Kaarma teadustöö põhisuunaks on olnud koduloomade parasitaarhaiguste uurimine ja tõrjeabinõude väljatöötamine. Töötades ühtlasi suurmajandite peaveterinaararstina, omandas A. Kaarma rohkesti praktilisi kogemusi ja seetõttu ei kujunenud temast eluvõrast kabinetiteadlast. Olles pidevalt kursis praktiliste tööküsimustega, suutis ta alati anda asjalikke nõuandeid nii suur- kui ka väikefarmide loomakasvatajatele.

A. Kaarma teadustöö tulemused on avaldatud paljudes kodu- ja ka välismaistes erialajakirjades. Ta on olnud ligi 200 teadus- ja erialalise artikli autor ja kaasautor ning osalenud teaduskonverentsidel nii Eestis kui ka teistes riikides. Tema juhendatavana kaitses 1987. aastal edukalt veterinaariakandidaadi väitekirja "Veiste eimerioos Eesti NSV farmides (epizootoloogia, mõju peremeesorganismile ja profülaktika)" A. Karis.

Tubli töö eest on A. Kaarmat tunnustatud mitmete aukirjadega ja Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi preemiaga.

Erudeeritud ja suurte praktiliste kogemustega teadlasena on A. Kaarma andnud suure panuse nii Eesti veterinaarmeditsiini kui ka loomakasvatuse arengusse.

Kolleegidele jääb temast alatiseks mälestus kui targast ja sõbralikust töökaaslasest, kellel oli muude heade omaduste kõrval veel oskus teist inimest kuulata.

A. Kaarma üks paljudest elutarkestest oli seisukoht, et teadlane ei tohi kogu aeg ringi rabeleda, sest siis tekib küsimus, millal ta mötleb. Ise ta oskas mõelda, oskas ka elada ja töötada. Ka raske haiguse ajal, kuni surmani.

Arvid Kaarmast jääb järele tema elutöö ja kestev mälestus kui heast kolleegist.

Toivo Järvis
Erika Mägi

Konverents-näitus "Veterinaarmeditsiin 2002"
Tartu Näituste messikeskuse I hallis
Esialgne ajakava *

Neljapäev 07.11.2002

9.00 Avatud näitus. Konverentsile registreerumine

10.00 Konverentsi ja näituse avamine. Avasõna.
ELÜ president Paul F. Mötsküla

10.10 Sõnavõttud

10.30 Töö sektiioonides

20.00 Bankett öökubis "Atlantis"

Reede 08.11.2002

17.45 Diskussioon "Kuidas nähakse meid Euroopast"
ja teistel aktuaalsetel teemadel.

Suurloomade sektsioon

Sektsiooni juhatajad: Piret Kalmus, Kalle Kask

Reede 08.11.2002

9.00-13.00 Veiste ja hobuste sigimisprobleemid –
Hollandi kogemus. Prof. Bert van der Weijden.
Utrechti Ülikooli loomaarstiteaduskond, Holland.
Loengut toetab AS Remedium.

13.00- 14.00 Lõuna

14.00- 15.30 NSAID-de ja antibiootikumide kasuta-
mine veiste haiguste ravis. Prof. Olli Peltoniemi
Helsingi Ülikooli loomaarstiteaduskond, Soome.
Loengut toetab AS Remedium.

15.30-15.45 Kohvipaus

15.45- 17.30 Mastiidid. Dr. Casadamunt (Hipra
Laboratorios). Loengut toetab AS Remedium.

Laupäev 09.11.2002

9.00-14.00 Veterinaarne teenindamine sigalates. Prof.
Olli Peltoniemi Helsingi Ülikooli loomaarstitea-
duskond, Soome. Loengut toetab AS Remedium.

Väikeloomade sektsioon

Sektsiooni juhataja: Tiina Toomet

Neljapäev 07.11.2002

10.30-11.30 Allergilise dermatiidi diagnostika ja ravi.
Leena Saijonmaa-Koulumies, väikeloomahaiguste
spetsialist, Soome. Heska Allercept E-Screen Test.
Don Wassom, Heska Corporation, USA. Loengut
toetab AS Dimela.

11.30-11.45 Kohvipaus

11.45-13.00 Allergilise dermatiidi diagnostika ja ravi. II osa

13.00-14.00 Lõuna

14.00-18.00 Kliendisuhete haldamine (CRM) ja
kliiniku management. Kim Ankjaer Hansen.
Loengut toetab AS Dimela.

Reede 08.11.2002

Väikeloomade dermatoloogia. Dr. Flemming
Kristensen, Dipl. ECVD, Taani Kuninglik Veterinaaria-
ja Põllumajanduskõrgkool. Loengut toetab Bayer AG.

9.00- 13.00 Dermatoloogia – põhialused, dermato-
loogia – diagnostilised testid ja lähenemine
patsiendile; dermatoloogia – atoopia-kõrva
allergilised reaktsioonid

13.00-14.00 Lõuna

14.00-17.30 Dermatoloogia – seborröa – krooniline
väliskõrva põletik; dermatoloogia – kõrvaga
seonduvad parasitaarhaigused; dermatoloogia –
ainevahetushäired/endokriinhäired; dermatoloogia
– bakteriaalsed/mükootilised infektsioonid –
seborröa – väliskõrva põletik

Laupäev 09.11.2002

Väikeloomade otoloogia. Dr. Flemming Kristensen,
Dipl. ECVD, Taani Kuninglik Veterinaaria- ja Põlluma-
janduskõrgkool. Loengut toetab Bayer AG.

9.00-13.00 Otoloogia – diagnostiline lähenemine
kõrvalestale; otoloogia – diagnostiline lähenemine
kuulmekäigule; otoloogia – keskkõrvapõletik;
otoloogia – kõrva uudismoodustised

13.00-14.00 Lõuna

14.00-17.00 Otoloogia – ägeda väliskõrvapõletiku
ravi; otoloogia – kroonilise väliskõrvapõletiku ravi;
otoloogia – kõrvahaiguste kirurgiline ravi. Tõud –
tõuaretus ja kõrvahaigused

Toiduhügieeni ja kvaliteedi sektsioon

Sektsiooni juhatajad: Prof. Meili Rei, Mati Roasto

Neljapäev 07.11.2002

Sektsiooni töö algab kell 10.30.

- Kampülobakter kanatoodangus. Prof. Marja-Liisa Hänninen, Helsingi Ülikooli Loomaarstiteadus-
kond, Soome.
- Salmonellade esinemine Eesti toiduainetes ja
tendentsid mujal maailmas. Kai Jöers, Toidumikro-
bioloogia osakonna peaspetsialist, Veterinaar- ja
Toidulaboratoorium, Eesti.
- Yersinia enterocolitica ja Yersinia pseudotuber-
culosis toidupatogeenidena. Dr. Taina Niskanen,
Helsingi Ülikooli Loomaarstiteaduskond.
- PHARE projekti ES0105.02 Competence Centre of
Veterinary Public Health hetkeseis. Dots. Aadu
Kolk, PHARE projekti nõunik, Eesti.
- Termofiilsed kampülobakterid, kampülobakterioos
ja toiduainete saastumine. Mati Roasto, EPMÜ
toiduhügieeni õppetooli hoidja, Eesti.
- Funktsionaaltoidud. Dots. Tõnu Püssa, EPMÜ
Toiduhügieeni laboratooriumi juhtiv spetsialist
toidukeemia alal, Eesti.
- Suunad piimatoodete tootearenduses. Katrin
Laikoja, EPMÜ, LAT.
- Eesti Maakarja veised – piima kasutamise võimalused.
Eti Must, Toidutehnoloogia osakonna magistrand, Eesti.
- *Listeria monocytogenes* ja *Clostridium perfringens*
toidupatogeenidena. Kristi Praakle, Helsingi
Ülikooli Loomaarstiteaduskond
- Toiduviirused. Mati Roasto, EPMÜ toiduhügieeni
õppetooli hoidja, Eesti.

* ELÜ jätab endale õiguse teha muudatusi konverentsi ajakavas.
Muudatused kajastatakse esimesel võimalusel ELÜ kodulehel
adressil www.eau.ee/~ely/